Staatstoezicht op de Mijnen
Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 24037 2490 AA Den Haag

Staatstoezicht op de Mijnen

Bezoekadres
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Postadres
Postbus 24037
2490 AA Den Haag

T 070 379 8400 (algemeen)
F 070 379 8455 (algemeen)

sodm@minez.nl
www.sodm.nl

Behandeld door

Datum 6 november 2017
Betreft Beslissing op uw Wob-verzoek inzake WarmteStad

Ons kenmerk
17170170

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Geachte

In een telefoongesprek op 6 oktober 2017 heeft namens het Dagblad van het Noorden een verzoek gedaan tot openbaarmaking van documenten over een gesprek dat op 28 augustus 2017 heeft plaatsgevonden tussen Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), WarmteStad B.V. en de gemeente Groningen.

Per brief van 11 oktober 2017 heeft u – onder andere - dit verzoek om informatie op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) bevestigd. De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd per brief van 13 oktober 2017.

Wettelijk kader
Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar de bijlage 1.

Inventarisatie documenten
U verzoekt om documenten die duidelijkheid geven over het gesprek van 28 augustus 2017. Een aantal documenten komt daarvoor in aanmerking. Een overzicht hiervan vindt u in bijlage 2.

Zienswijzen
Ik heb de gemeente Groningen in de gelegenheid gesteld haar zienswijze te geven over mijn voorgenomen openbaarmaking.
De gemeente heeft op 1 november 2017 haar zienswijze gegeven. Hierbij heeft de gemeente te kennen gegeven geen bedenkingen te hebben tegen openbaarmaking van de documenten. Wel heeft de gemeente enkele extra documenten aangeleverd en mij verzocht ook in te gaan op het contact tussen de gemeente en SodM na 28 augustus 2017. Hier zal ik hieronder nader op ingaan.

Besluit
Ik heb besloten (deels) aan uw verzoek tegemoet te komen en de informatie waarom u verzocht openbaar te maken.

Overwegingen over de totstandkoming van deze documenten
Ik ben van mening dat het zinvol is om enige context te geven omtrent de totstandkoming van de onder uw Wob-verzoek vallende stukken alvorens inhoudelijk in te gaan op uw Wob-verzoek.

Aanleiding bijeenkomst van 28 augustus 2017
Op 28 Augustus 2017 heeft op het kantoor bij SodM een technisch overleg plaatsgevonden tussen medewerkers van SodM en de gemeente Groningen/ WarmteStad. Dit overleg heeft plaatsgevonden naar aanleiding van de Staat van de sector geothermie die in juli is verschenen. In dat document heeft SodM in algemene termen aangegeven dat uiterst terughoudend dient te worden omgegaan met plannen voor geothermie in -onder andere- gebieden waar aardbevingen plaatsvinden als gevolg van gaswinning. Dit is voor Groningen reden geweest om aan SodM een technische toelichting te vragen met betrekking tot het aardwarmteproject van de gemeente Groningen (Groningen 2) in de nabijheid van het Groningenveld.

Over de bijeenkomst van 28 augustus 2017
De bijeenkomst van 28 augustus 2017 vond plaats om de gemeente/WarmteStad de aanmerkingen en tekortkomingen toe te lichten die SodM reeds constateerde in eerder door de projectorganisatie aangeleverde seismische rapporten. Tevens gaf SodM verder duiding aan seismische risico's en classificering van het Groningen 2 geothermieproject.
De bijeenkomst van 28 augustus 2017 had daarmee het karakter van een informatieve bijeenkomst, niet van een formele beoordeling van het project. SodM heeft tijdens deze bijeenkomst herhaald dat zij, om de formele beoordeling te kunnen verrichten, nog wachtte op de eerste Seismische Risico Analyse (SRA). Daarbij heeft SodM aangegeven dat de reeds ontvangen stukken incompleet waren en soms tegenstrijdige informatie bevatten. De gemeente/WarmteStad heeft de mogelijkheid gekregen dit toe te lichten.

Belangrijke constateringen in de presentatie gegeven op 28 augustus 2017
In het document met nummer 4 treft u de presentatie aan die SodM tijdens het overleg van 28 augustus 2017 heeft gegeven. Deze presentatie is niet eerder op schrift met de gemeente Groningen/Warmtestad gedeeld.
Omdat de presentatie op zichzelf lastig te volgen is, zal ik hieronder enige toelichting geven. Ik benadruk hierbij dat de presentatie geen formele beoordeling betreft en is gemaakt op basis van het op dat moment voor SodM beschikbare materiaal.
De sheet "logic tree" en de volgende sheets geven de kans aan dat alle kritische stappen mijnbouwtechnisch succesvol worden doorlopen. Op de sheet "Scenario's WarmteStad / SodM" is dit verduidelijkt. De combinatie van de groene blokken (succesvol) en het eerste oranje blok (mogelijk succesvol) geven volgens SodM een kans van slagen van 12,25 procent. Uit het beschikbare materiaal leek dat WarmteStad destijds de kans inschatte op 81,5 procent.

Op laatstgenoemde sheet wordt in het eerste groene blok aangegeven dat de operatie met een TLS (Traffic light system) beheersbaar is. Een TLS werkt op de basis dat er eerst kleine aardbevingen worden waargenomen voordat er grotere komen die eventuele schade kunnen veroorzaken. Als bij het waarnemen van de

kleine bevingen wordt gestopt met aardwarmtewinning dan worden de grotere bevingen vermeden.
Ik hecht eraan om ter verduidelijking op te merken dat een dergelijk verkeerslicht niet - zoals op de weg - weer van rood terugspringt naar groen. Springt het TLS op rood dan wordt het winnen van aardwarmte onmiddellijk gestopt en is weer opstarten zeer onwaarschijnlijk. Tevens dient opgemerkt te worden dat het TLS niet in alle gevallen functioneert. Als door drukdaling in het geothermieblok breuken al kritisch gespannen staan - hetgeen betekent dat de breuk bij een kleine verandering in de ondergrond al kan gaan schuiven en eventueel een aardbeving veroorzaakt - dan kan de eerst waargenomen beving een grotere magnitude hebben. In deze gevallen is het aardbevingsrisico niet beheersbaar met een TLS.

Contact met de gemeente na de bijeenkomst van 28 augustus 2017
SodM heeft op 25 september 2017 in een telefonisch gesprek de burgemeester van de gemeente Groningen geïnformeerd over de inhoud van haar brief die aan de Minister van Economische Zaken (minister) verstuurd zou gaan worden. Deze brief aan de minister van 28 september 2017 vindt u op de website van SodM.

De gemeente/WarmteStad heeft naar aanleiding van dit telefoongesprek op 26 september 2017 aan SodM een conceptbrief doen toekomen waarin zij haar samenvatting gaf van het gesprek van 25 september 2017. Daarbij vermeldde de gemeente/WarmteStad ook de voorafgaande bijeenkomst van 28 augustus 2017. Bijgaand (het document met nummer 8) vindt u allereerst de conceptbrief die aan SodM is gestuurd en daarna een e-mail en de conceptbrief met het commentaar van SodM (document met nummer 11).

Omdat in document 11 het commentaar van SodM niet inzichtelijk is gemaakt, voeg ik mede op verzoek van de gemeente Groningen document 14 toe. Dit document is de conceptbrief van de gemeente met de opmerkingen van SodM in het rood weergeven.

Onder nummer 5 treft u het verslag aan dat SodM zelf heeft opgesteld van de bijeenkomst van 28 augustus 2017. Van dit verslag heeft de gemeente met het verzoek om een zienswijze op de voorgenomen openbaarmaking voor het eerst kennisgenomen.

Gesprek van 25 september 2017
In de conceptbrief van 26 september 2017 staat de gemeente/WarmteStad kort stil bij de bijeenkomst van 28 augustus 2017 maar gaat zij voornamelijk in op het telefoongesprek van 25 september 2017. Laatstbedoelde passages vallen in beginsel niet onder het Wob-verzoek, maar er is geen reden om deze passages te verwijderen.

Daarbij merk ik volledigheidshalve op dat er over deze passages verder is gecorrespondeerd tussen SodM en de gemeente. Op 12 oktober 2017 heeft de gemeente een versie van de conceptbrief gestuurd zonder de weergave van de

bijeenkomst op 28 augustus 2017. SodM heeft daarop op 13 oktober 2017 laten weten dat zij niet met de conceptbrief akkoord kan gaan, omdat het gesprek van 25 september niet los kan worden gezien van de bespreking op 28 augustus 2017.

Overwegingen omtrent openbaarmaking

Algemene overweging: openbaarheid ten aanzien van een ieder
Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vindt de onderstaande belangenafweging dan ook plaats.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer
Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de documenten staan persoonsgegevens. Ik ben van oordeel dat t.a.v. deze gegevens het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd, zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid.

Voor zover het de namen van ambtenaren betreft is hierbij het volgende van belang. Weliswaar kan, waar het gaat om beroepshalve functioneren van ambtenaren, slechts in beperkte mate een beroep worden gedaan op het belang van eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer. Dit ligt anders indien het betreft het openbaar maken van namen van ambtenaren. Namen zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken daarvan verzetten. Daarbij is van belang dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam aan een individuele burger die met een ambtenaar in contact treedt, maar om openbaarmaking van de naam aan een ieder in de zin van de Wob. Op de namen van de hoogste, voor een ieder bekende, ambtenaren na zijn de namen dan ook weggelakt.

Wijze van openbaarmaking
De documenten treft u bij dit besluit in kopie aan.

Dit besluit en de stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar worden, worden geanonimiseerd op *www.sodm.nl* geplaatst.

Een afschrift van dit besluit zend ik aan de gemeente Groningen.

Hoogachtend,

de Inspecteur-generaal der mijnen,
namens deze:

ir. R.H. Laane, MBA
directeur Engineering en Netbeheer

Mededeling
Tegen dit besluit kan degene wiens belang daarbij rechtstreeks is betrokken binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is verzonden een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan: de Inspecteur-Generaal der Mijnen, Staatstoezicht op de Mijnen, Postbus 24037, 2490 AA 's-Gravenhage. U kunt uw bezwaarschrift ook digitaal indienen via sodm@minez.nl.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Artikel 1
In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer;
h. hergebruik: het gebruik van informatie die openbaar is op grond van deze of een andere wet en die is neergelegd in documenten berustend bij een overheidsorgaan, voor andere doeleinden dan het oorspronkelijke doel binnen de publieke taak waarvoor de informatie is geproduceerd;
i. overheidsorgaan:
   1°. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
   2°. een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.

Artikel 3
1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.

3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.
5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 7
1. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie met betrekking tot de documenten die de verlangde informatie bevatten door:
   a. kopie ervan te geven of de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken,
   b. kennisneming van de inhoud toe te staan,
   c. een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, of
   d. inlichtingen daaruit te verschaffen.
2. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie in de door de verzoeker verzochte vorm, tenzij:
   a. het verstrekken van de informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevergd kan worden;
   b. de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.
3. Indien het verzoek betrekking heeft op milieu-informatie als bedoeld in artikel 19.1a, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer, verstrekt het bestuursorgaan, zo nodig, en indien deze informatie voorhanden is, tevens informatie over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van eerstbedoelde informatie.

Artikel 10
1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
   a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
   b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
   c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
   d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
   a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
   b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
   c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
   d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
   e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;

f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.
4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.
5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
   a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
   b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Bijlage 2 – Inventarislijst

Nr.	Datum document	Soort document	Onderwerp	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger
1.	20170815	E-mail	'Telefonisch overleg WarmteStad'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Spidron	SodM
2.	20170815	E-mail	'RE: Telefonisch overleg WarmteStad'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	Spidron
3.	20170818	Vergader-verzoek	Overleg WarmteStad Groningen + SodM	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	Gemeente Groningen/ WarmteStad
4.	20170828	Power-point presentatie	Overleg SodM en WarmteStad op 28 augustus 2017	Openbaar	-	SodM	Gemeente Groningen/ Warmte-stad
5.	20170828	Intern verslag	Overleg met WarmteStad Groningen	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	SodM
6.	20170829	E-mail	'powerpoint'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM
7.	20170829	E-mail	'RE: powerpoint'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	Gemeente Groningen/ WarmteStad
8.	20170926	E-mail met concept-brief als bijlage	'170926 brief aan SODM proces-afspraken 170925.pdf'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM
9.	20170927	E-mail	'Re: Brief proces-afspraken'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	Gemeente Groningen/ WarmteStad
10.	20170927	E-mail	'Re: Brief proces-afspraken'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM

11.	20170928	E-mail met concept-brief als bijlage	'Re: Brief proces-afspraken'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	SodM	Gemeente Groningen/ WarmteStad
12.	20170928	E-mail	'Re: Brief proces-afspraken'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM
13.	20171009	E-mail	'Re: Brief proces-afspraken'	Deels openbaar	Art. 10.2.e	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM
14.	20171101	Concept-brief – nr. 8 en 11 samen-gevoegd	Brief proces-afspraken	Deels openbaar	Art. 10.2.e.	Gemeente Groningen/ WarmteStad	SodM

1

Van: [mailto: @spidron.co]
Verzonden: dinsdag 15 augustus 2017 12:20
Aan:
CC:
Onderwerp: Telefonisch overleg WarmteStad

Goedemiddag

Vanochtend om 11:30 zouden wij een telefonisch overleg hebben om te komen tot een technisch vooroverleg over WarmteStad. Dit telefonisch overleg was vorige week donderdag vanuit SodM voorgesteld en afgesproken.

anuit jullie secretariaat begreep ik dat er wat is tussen gekomen en jij op het afgesproken tijdstip niet beschikbaar was, maar binnen 30 minuten terug zal bellen.

Dit is niet gebeurd.
Kan jij mij aangeven wanneer jij vandaag beschikbaar bent zodat ik contact met je kan opnemen?

Alvast bedankt,

Met vriendelijke groet,

Tel: +31

Spidron Weco B.V.
Postbus 229
8600 AE Sneek, The Netherlands

SPIDRON WECO
Well Engineering & Consultancy

http://www.spidron-weco.com/

2

Van:
Verzonden: dinsdag 15 augustus 2017 12:22
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Telefonisch overleg WarmteStad

Hi

Ik was inderdaad verlet. Ik ga je nu opbellen.

Met vriendelijke groet / Kind regards

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag

T + 31 70 379 6580, M +31 6 25185971
F + 31 70 379 84 55
@minez.nl
@minez.nl

http://www.sodm.nl

3

Onderwerp: FW: Overleg Warmte Stad Groningen + SodM
Locatie: Rijswijk zaal | Staatstoezicht op de Mijnen | Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag

Begin: ma 28-8-2017 13:00
Einde: ma 28-8-2017 15:00
Tijd weergeven als: Voorlopig

Terugkeerpatroon: (geen)

Organisator:

-----Oorspronkelijke afspraak-----
Van: [mailto: @minez.nl]
Verzonden: vrijdag 18 augustus ~~2017 16:58~~
Aan: [illegible]); [illegible]); [illegible] @spidron.co'; F [illegible]); Takkebos, D. (Dick); [illegible]@spidron-weco.com'; ' [illegible]@groningen.nl'
Onderwerp: Overleg Warmte Stad Groningen + SodM
Tijd: maandag 28 augustus 2017 13:00-15:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: Rijswijk zaal | Staatstoezicht op de Mijnen | Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag

Beste allen,
Onderstaande WarmteStad vertegenwoordigers zijn aan de afspraak toegevoegd:

- Dick Takkebos
- [illegible]
- [illegible]

Groeten,

In navolging van ons gesprek op 15/08, hierbij de uitnodiging voor het overleg.
Graag vernemen we (via [illegible] @minez.nl/06- [illegible]) of er nog andere Warmtestad vertegenwoordigers aanwezig zullen zijn. In dat geval zetten wij de uitnodiging door.
Het overleg zal plaatsvinden bij ons op kantoor, Staatstoezicht op de Mijnen.
SodM bevindt zich op de eerste etage in het gebouw van het CBS.
Graag aanmelden (met een **geldige legitimatiebewijs**) bij de receptie van het CBS, daar worden jullie opgehaald door één van de medewerkers van het secretariaat.
Onderstaand de routebeschrijvingen per auto en openbaar vervoer.
Per auto:
https://www.sodm.nl/contact/routebeschrijving-auto
Per openbaar vervoer:
https://www.sodm.nl/contact/routebeschrijving-openbaar-vervoer
Met vriendelijke groet,

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells
.....
Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
.....
T + 31 70 M +31
F + 31 70 379 84 55

http://www.sodm.nl

Outline

1. Contact momenten WarmteStad – SodM & beoordeling momenten SodM
2. Seismisch Risico analyse
3. Huidig standpunt SodM

Contact momenten WarmteStad - SodM

- Er hebben meerdere contact momenten tussen WarmteStad en SodM plaatsgevonden
- Deze contact momenten vinden plaats in het kader van 'compliance assistance'.

"Compliance Assistance is een methodiek om iemand of een bedrijf beter in staat te stellen om zelf voor naleving te zorgen. Hiervoor zijn vele vormen denkbaar, maar het heeft altijd te maken met de overdracht van kennis en informatie."

- Compliance Assistance momenten zijn geen momenten waarop een officieel oordeel wordt gegeven

Beoordeling momenten

SodM beoordeling op:

- Opsporingsvergunning → hoe capabel is MO advies in nov 2010: *onvoldoende kennis en ervaring, maar voorschriften opnemen in vergunning*

- MER aanmeldingsnotitie advies aan EZ 13/4/2017: *"Voorafgaand aan het boren en testen van de putten dient de onderneming, ten genoegen van de inspecteur generaal der mijnen, het seismisch risico ten gevolge van het boren en testen van de putten in kaart te brengen."*

- Andere beoordeling momenten zijn er nog niet geweest. Alleen overleggen ivm "compliance assistance".

- Volgend beoordeling moment: Boorprogramma (incl. SRA)

Project fase		Mijnbouw onderneming	EZ	SodM	tijd lijn
pre-work		Quick scan geologie Aanvraag opsoringsvergunning	STRONG afweging afgeven opsporingsvergunning	advies over techn. Capaciteit MO aan EZ	
Opsporingsfase	voorbereiding	geologisch onderzoek indentificatie project risico b.v. genoeg permeabiliteit, genoeg warmte etc. evt. aanvraag subsidies indentificatie veiligheidsrisico b.v. seismiciteit, bodemsaling etc. aan de hand van de risico's worden risicobeheersmaatregelen voorgesteld	beoordeling subsidies, RNES, SDE+ etc.	compliance assistance	
		Mer aanmeldingsnotitie	vrijstelling opstellen MER	SodM adviseert EZ milieu effecten	
	constructie	opstellen boorprogramma 1e put, eventueel met SRA waar nodig boren		beoordeling boorprogramma 1e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens uit boren 1e put opstellen test programma 1e put testen 1e put		beoordeling test programma 1e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 1e put opstellen boorprogramma 2e put boren		beoordeling boorprogramma 2e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens opstellen testprogramma 2e put testen 2e put		beoordeling testprogramma 2e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 2e put opstellen test programma doublet test doublet		beoordeling testprogramma doublet	
winningsphase	voorbereiding	update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens test doublet aanvraag winningsvergunning	uitzetten adviesaanvragen afgeven winningsvergunning	advies aan EZ over capaciteit MO, veiligheid omwonende	
		aanvraag winningsplan	uitzetten advies aanvragen instemmingsbesluit met winningsplan	advies aan EZ over geplande winning incl beoordeling (seismische) risicoinvertarisatie en risico beheersmaatregelen	
	produceren	start winning			
abondoeering	voorbereiding	opstellen verlatenplan opstellen werkprogramma verlaten		beoordeling plan beoordeling werkplan	
	verlaten	uitvoeren werkplan			

Seismisch Risico Analyse

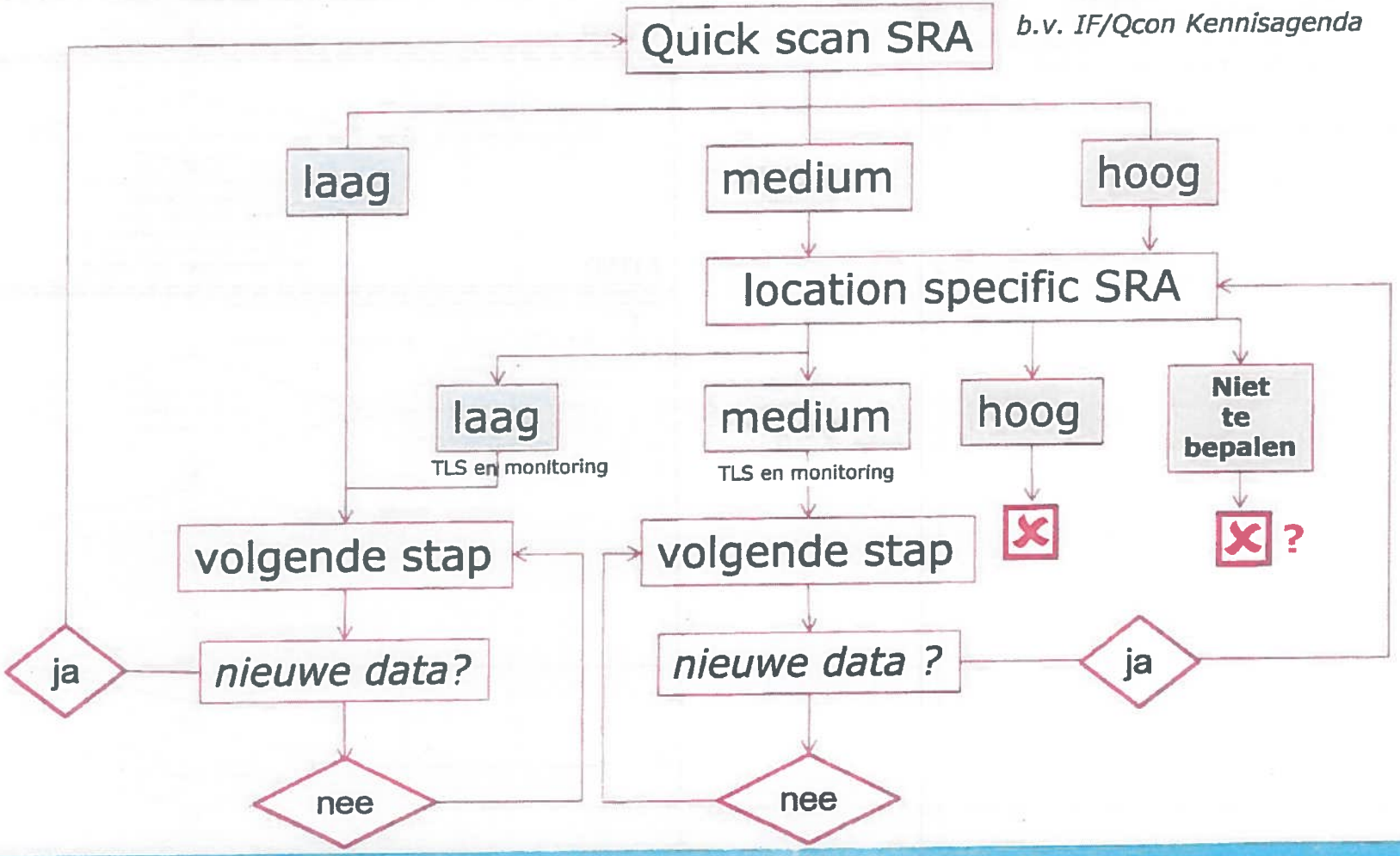

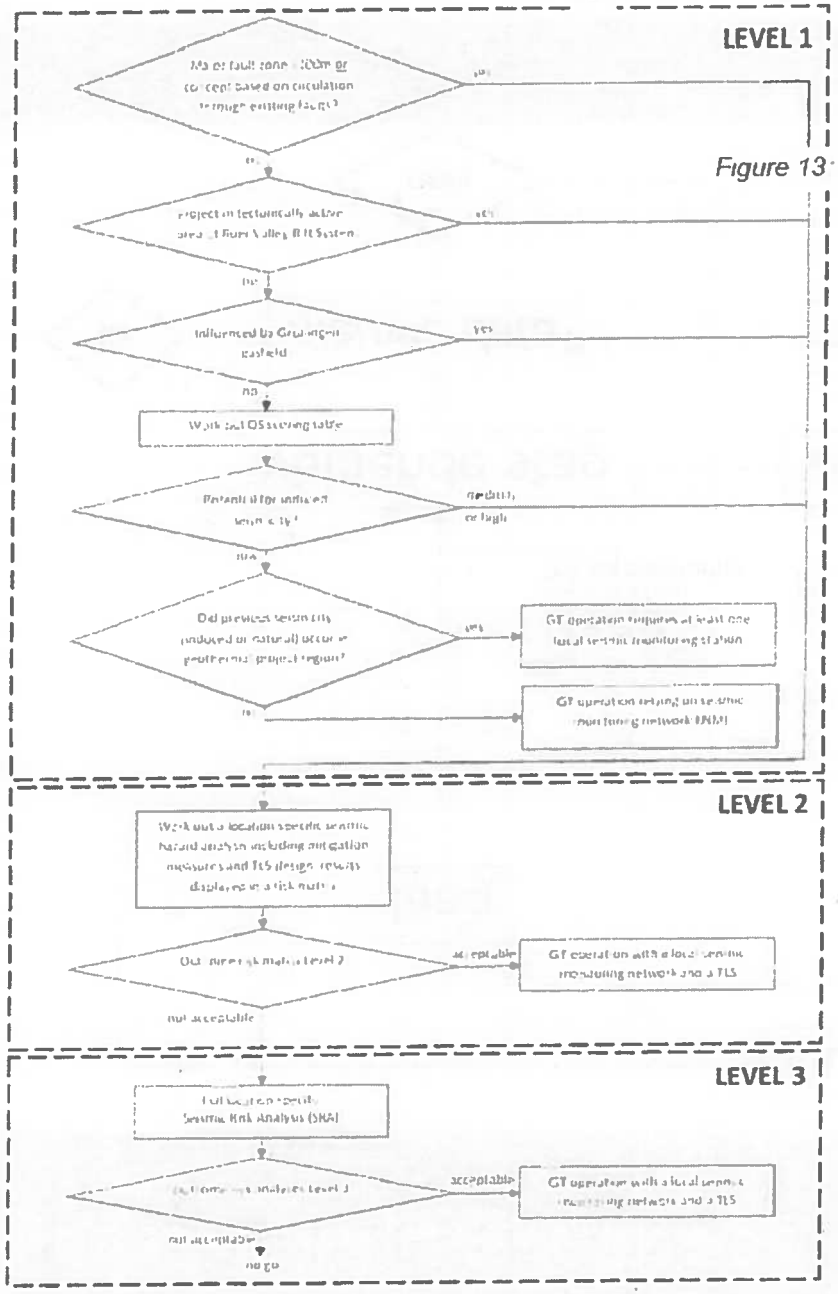

Figure 13: Decision tree for the three-level hazard and risk assessment procedure.

Report title	Defining the Framework for Seismic Hazard Assessment in Geothermal Projects V0 1 Technical Report
Author(s)	Stefan Baisch[1], Christopher Koch[1], Henrik Stang[1], Bas Pittens[2], Benno Drijver[2], Nick Bulk[2]
Date	29 09 2016
Project	Kennisagenda - Defining the Framework for Seismic Hazard Assessment in Geothermal Projects

SRA
WarmteStad
Groningen

Seismisch Risico Analyse

Hoewel er nog geen officiële SRA is ingediend bij SodM heeft SodM de documenten die nu ter beschikking zijn beoordeeld.

Bijlage 1 20160531 Hoofdrapportage SHA.pdf	31-5-2016 14:00	Adobe Acrobat Doc...	7.751 kB
Bijlage 2 20160729 PVA IF-Q-con.pdf	3-4-2017 9:37	Adobe Acrobat Doc...	338 kB
Bijlage 3 20160727 PVA SGS_SRA.pdf	3-4-2017 9:39	Adobe Acrobat Doc...	19.008 kB
Bijlage 4 20160815 IF-Q-con Stage 1.pdf	24-8-2016 21:53	Adobe Acrobat Doc...	912 kB
Bijlage 5 20160815 IF-Q-con Stage 2.pdf	24-8-2016 21:53	Adobe Acrobat Doc...	993 kB
Bijlage 6 20161223 SGS Phase 1 Report.pdf	23-12-2016 16:26	Adobe Acrobat Doc...	1.023 kB
Bijlage 7 20160829 PVA IF-Q-con.pdf	3-4-2017 9:36	Adobe Acrobat Doc...	298 kB
Bijlage 8 20160914 PVA SGS_SRA_Phase2.pdf	3-4-2017 9:35	Adobe Acrobat Doc...	3.927 kB
Bijlage 9 SGS Phase 2 Report.pdf	20-3-2017 15:55	Adobe Acrobat Doc...	2.572 kB

Logic tree

blauw Inschatting Warmtestad consultants IF/Qcon
oranje Inschatting SodM

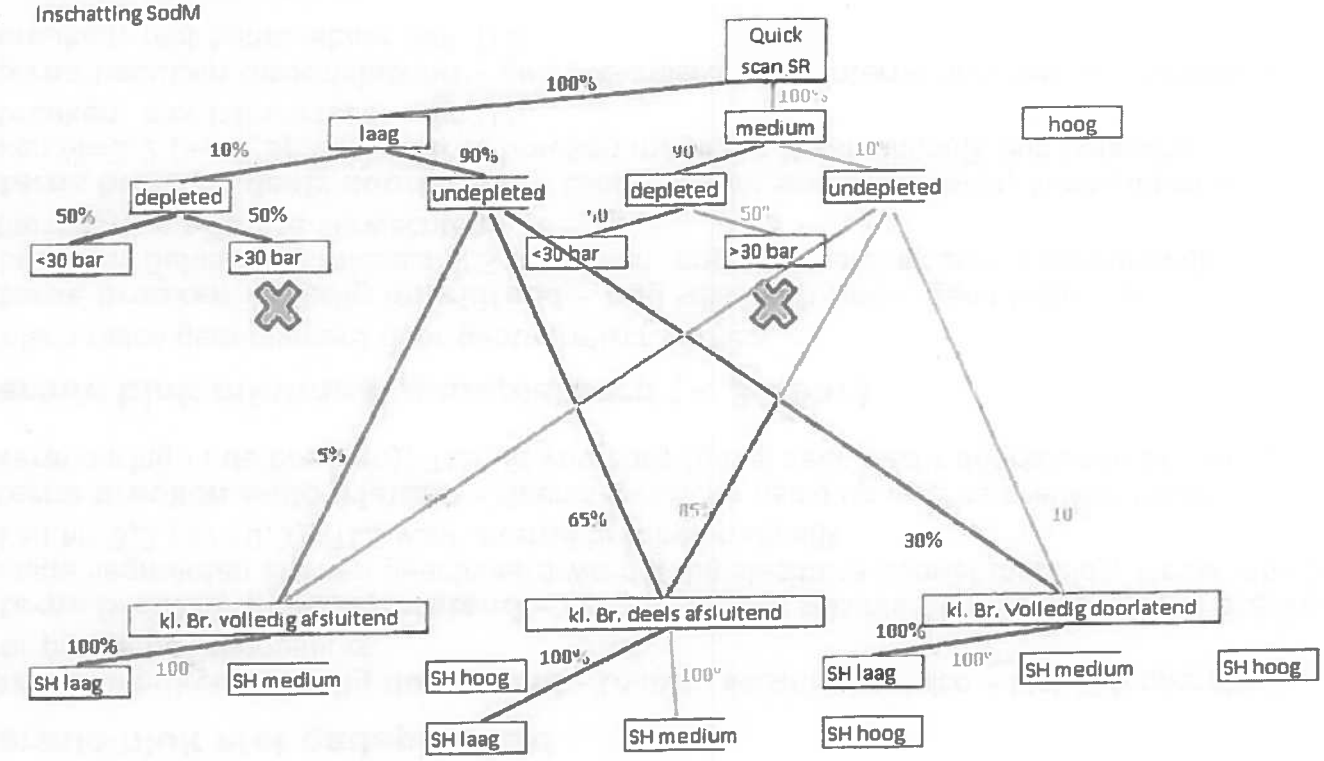

In "depleted"scenario:
* kans op seismiciteit niet vast te stellen (complexe interactie van mechanismen)
* niet beheersbaar middels een TLS

Scenario's *WarmteStad* / *SodM*

Scenario 1: Geothermie blok niet gedepleteerd

27% / 1%	**a.Interne breuken volledig doorlatend** - Laagste seismische risico – Met TLS operatie zonder problemen mogelijk is.
58,5% / 8,5%	**b.Interne breuken deels doorlatend** – Laag - medium seismische risico op interne breuken (bepaalde segmenten kunnen geactiveerd worden bij slechtere doorlatendheid); Mmax interne breuken M=3,2 (+/- 0,3); TLS voor interne breuken mogelijk
4,5% / 0,5%	**c.Interne breuken ondoorlatend** - Geen seismische risico op interne breuken (geen drukverandering in de breuken); TLS uit voorzorg (geval zeer slecht doorlatende breuken)

Scenario 2: Geothermie blok minimaal gedepleteerd (< 30 bar)

	Seismisch risico gedomineerd door geothermisch project
1,5% / 2,25%	**a.Interne breuken volledig doorlatend** – laag seismisch risico, geen belasting randbreuken; Beheersing middels TLS misschien mogelijk (oorzaak zeer waarschijnlijk geothermie, dus effect te verwachten)
3,25% / 38,25%	**b.Interne breuken deels doorlatend** – Laag-medium seismisch risico; Mmax interne breuken M=3,2 (+/-0,3); TLS interne breuken mogelijk; Waarschijnlijk ook belasting randbreuken; niet beheersbaar met TLS.
0,25% / 4,5%	**c.Interne breuken ondoorlatend** – geen seismisch risico interne breuken, wel belasting randbreuken; niet beheersbaar met TLS

Scenario 3: Geothermie blok significant gedepleteerd (> 30 bar)

5% / 45%	Seismisch risico door complexe interactie tussen effect geothermie en gaswinning niet vast te stellen
	Beheersing middels TLS niet mogelijk (oorzaak nooit vast te stellen en dus ook niet mogelijk in te grijpen)

Scenario's *WarmteStad* / *SodM*

Scenario 1: Geothermie blok niet gedepleteerd

27% / 1%	**a.Interne breuken volledig doorlatend** - Laagste seismische risico – Met TLS operatie zonder problemen mogelijk is.
58,5% / 8,5%	**b.Interne breuken deels doorlatend** – Laag - medium seismische risico op interne breuken (bepaalde segmenten kunnen geactiveerd worden bij slechtere doorlatendheid); Mmax interne breuken M=3,2 (+/- 0,3); TLS voor interne breuken mogelijk
4,5% / 0,5%	**c.Interne breuken ondoorlatend** - Geen seismische risico op interne breuken (geen drukverandering in de breuken); TLS uit voorzorg (geval zeer slecht doorlatende breuken)

Scenario 2: Geothermie blok minimaal gedepleteerd (< 30 bar)

Seismisch risico gedomineerd door geothermisch project

1,5% / 2,25%	**a.Interne breuken volledig doorlatend** – laag seismisch risico, geen belasting randbreuken; Beheersing middels TLS misschien mogelijk (oorzaak zeer waarschijnlijk geothermie, dus effect te verwachten)
3,25% / 38,25%	**b.Interne breuken deels doorlatend** – Laag-medium seismisch risico; Mmax interne breuken M=3,2 (+/-0,3); TLS interne breuken mogelijk; Waarschijnlijk ook belasting randbreuken; niet beheersbaar met TLS.
0,25% / 4,5%	**c.Interne breuken ondoorlatend** – geen seismisch risico interne breuken, wel belasting randbreuken; niet beheersbaar met TLS

Scenario 3: Geothermie blok significant gedepleteerd (> 30 bar)

5% / 45%	Seismisch risico door complexe interactie tussen effect geothermie en gaswinning niet vast te stellen Beheersing middels TLS niet mogelijk (oorzaak nooit vast te stellen en dus ook niet mogelijk in te grijpen)

Samenvatting Rapporten

Quickscan- IF/Qcon

Laag seismisch risico – vergelijkbaar met andere NL projecten

- (zeer) lage natuurlijke seismiciteit
- Niet direct geïnjecteerd in breuken
- Geen netto injectie
- Geen injectie in basement
- Wel opmerking over geïnduceerde seismiciteit Groningen en hoge injectie druk, maar geen invloed op oordeel

Medium seismisch risico – vergelijkbaar met CWG/CLG

- Nabij gebied met geïnduceerde seismiciteit -> oostelijke randbreuk van het breukblok zeer waarschijnlijk seismisch actief (1500 m van concessie)
- Er is bij deels doorlatende en dichte breuken een drukinvloed van 10-15 bar op de grote randbreuken in oosten en zuidoosten
- Er is sprake van een hoge injectiedruk en hoge drawdown.
- Injectie en productie vindt plaats binnen 100-500 m van de kleinere breuken
- Onder Rotliegend ligt een Carboon basement; de grote breuken lopen door in het basement en kunnen getriggerd worden (Mmax workshop)

- Inschatting wordt bevestigd door gebruik richtlijn DAGO/IF/Qcon = 0,5

richtlijn DAGO/IF/Qcon – 0,5

Score: 44/90

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
10	ja	< 0,1	gunstig (voor bezwijken)	> 20	nee	> 70	>360	< 1	< 1
7	mogelijk	0,1-0,5	bezwijken mogelijk	5-20	niet waarschijnlijk	40-70	180-360	1-5	1-5
3	niet waarschijnlijk	0,5-1,5	bezwijken niet waarschijnlijk	0,1-5	waarschijnlijk	10-40	50-180	5-10	5-10
0	nee	> 1,5	bezwijken vrijwel onmogelijk	< 0,1	Ja	< 10	<50	> 10	> 10

Tabel 1: Voorgestelde scoringsschema voor de Quick Scan (voor meer detail informatie, zie uitgebreide technische rapport)

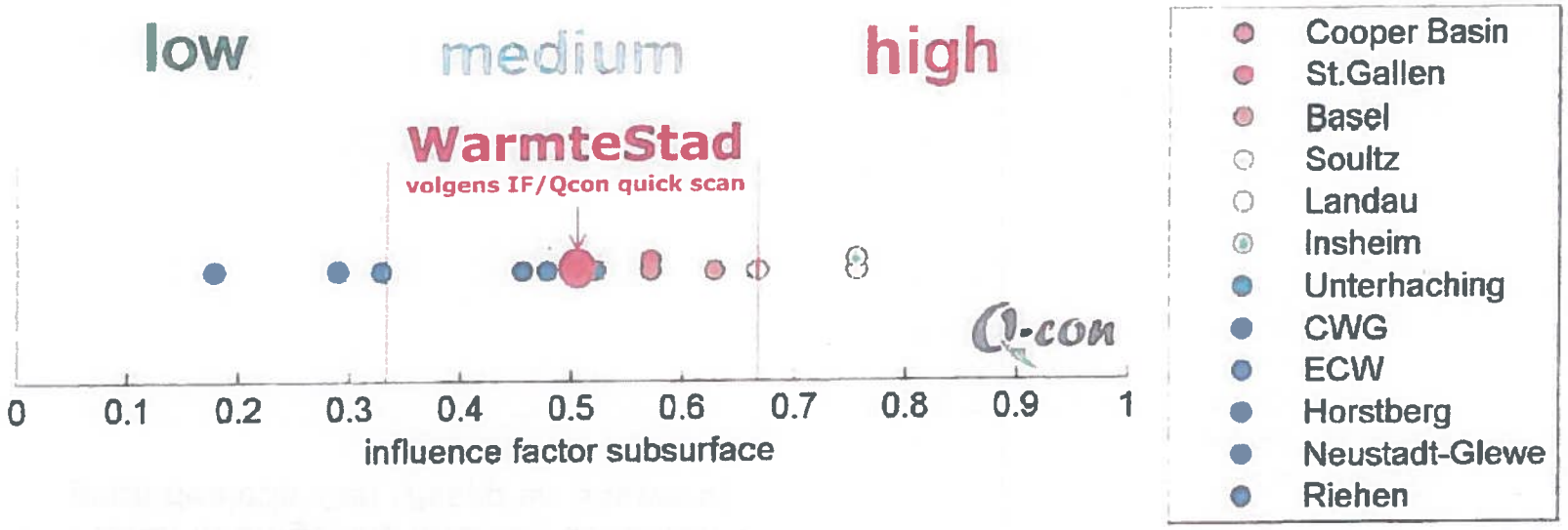

Figure 14: Quick-Scan applied to selected projects presented in section 4.2. Each colored dot represents the seismicity potential of a geothermal project as listed in the legend. Projects are sorted according to the maximum earthquake magnitude associated with the project, with the warm colors representing large magnitude, and cold colors representing no seismicity.

Depleted vs non-depleted (Quickscan)

Verwachting is dat er geen sprake zal zijn van depletie

- NAM modelleert geen drukdaling in haar model voor dit breukblok (maar NAM kalibratie voor dit blok is niet aanwezig).
- Putten in omgeving laten bij aanboren geen depletie zien (Pasop en Sauwerd)

Verwachting dat er wel sprake zal zijn van depletie

- Er is op veel plaatsen sprake van een beperkte offset van de breuken langs het breukblok, met name in zuidwesten.
- Seismiciteit op oostelijke randbreuk wijst op een doorlatende breuk (drukverandering in de breuk)
- NAM model niet gekalibreerd om depletie in dit breukblok goed te voorspellen.
- NAM modelleert wel degelijk een beperkte depletie in het blok voor de komende 5 jaar (~3-5 bar)
- NAM stroomlijnen laten stroming in het blok richting het Groningen gasveld zien.
- Gebruikte putten in de omgeving niet representatief, omdat a) ten noorden van het blok (noordelijke randbreuk zeer waarschijnlijk afsluitend vanwege grote offset, b) put Pasop op 15 km van rand Groningen gasveld en bij aanboren in 1991 voelde deze hooguit de druk uit begin jaren '70 aan de rand van Groningen

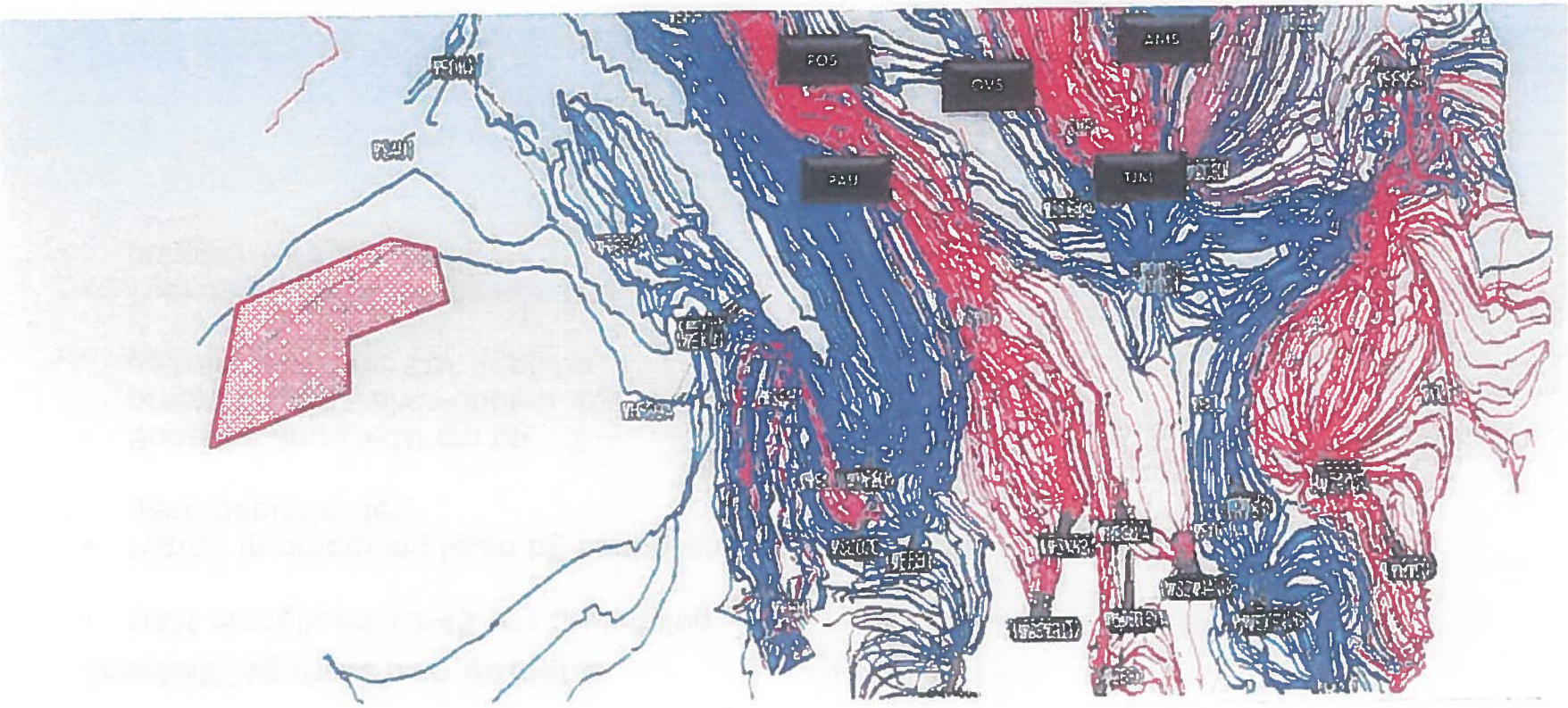

Bron: Winningsplan NAM 2016

Depleted vs non-depleted (nadere analyse IF)

Inschatting mate van depletie

- NAM modelleert 10-45 bar drukdaling
- Putten in omgeving laten bij aanboren geen depletie zien
- Bodemdaling: 5-10 cm op projectlocatie - alles ondiep tot alles gaswinning: 0-56 bar depletie
- Toekomstige depletielevels zeer onzeker (0,3-1,1 bar/jr)

Opmerkingen

- Er is op veel plaatsen sprake van een beperkte offset van de breuken langs het breukblok, met name in zuidwesten.
- Seismiciteit op oostelijke randbreuk wijst op een doorlatende breuk (drukverandering in de breuk)
- NAM model niet gekalibreerd om depletie in dit breukblok goed te voorspellen – sterk afhankelijk van aangenomen permeabiliteit breuken.
- Gebruikte putten in de omgeving niet representatief, omdat a) ten noorden van het blok (noordelijke randbreuk zeer waarschijnlijk afsluitend vanwege grote offset, b) put Pasop op 15 km van rand Groningen gasveld en bij aanboren in 1991 voelde deze hooguit de druk uit begin jaren '70 aan de rand van Groningen
- Model NAM voorspelt in project gebied minder bodemdaling dan wordt gemeten
- Toekomstige depletielevels redelijk

Geologische evaluatie - breuken

Fault throw over grote delen van de zuidelijke breuk door de NAM als klein (<25 m) bepaald.
Reservoir dikte (Panterra rapport) bepaald op 240-280 m -> overal juxtapositie van Rotliegend zandsteen

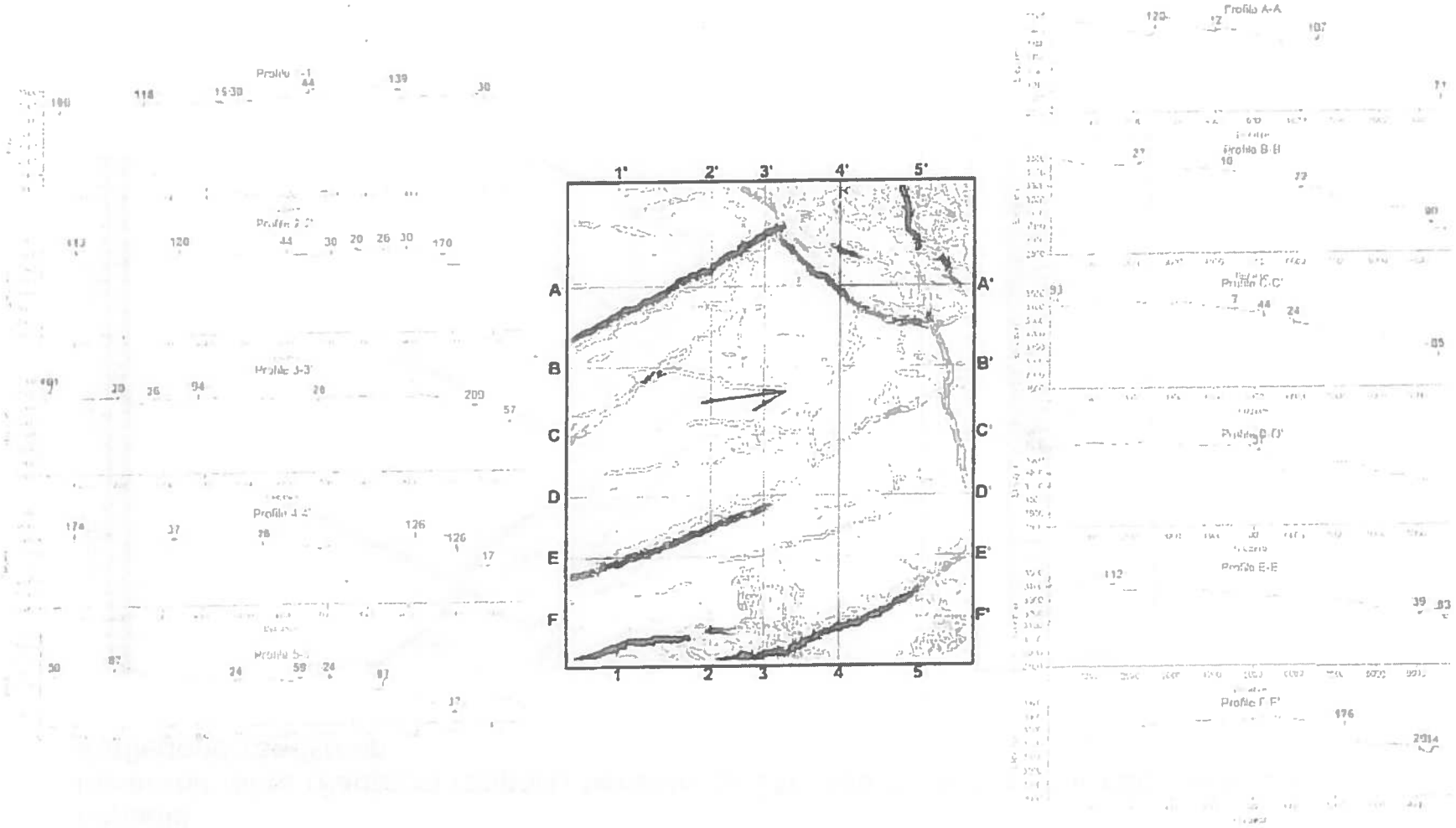

Dwarsdoorsnedes, waarop de diepte van de top van de Slochteren Formatie in beeld is gebracht. Voor de belangrijkste breuken is het verticale verzet in meters weergegeven in de dwarsprofielen (rode getallen). Bij de rode lijnen is sprake van een verzet van minimaal 100 meter. Bij de oranje lijnen is dat minimaal 80 meter en bij de grijze lijnen gaat het om enkele tientallen meters.

Seismische activiteit op oostelijke en zuidelijke randbreuk (rode ellipsen)

Actieve breuken meestal een aanwijzing voor de aanwezigheid van permeabiliteit en dus een hydraulische connectie

Reservoir Engineering – IF/Qcon

- **Permeabiliteit breuken onbekend**
  a. **Kleine breuken volledig ondoorlatend (5%)***
     < 5° C uitkoeling van de kleine breuken
     10-15 bar depletie op de grote (zuid) oostelijke breuken
     15 bar depletie (oost) tot 35 bar overdruk (west) nabij de kleine breuken – echter geen drukverandering in de breuk!
  b. **Deels doorlatende kleine breuken (0,001-10%) (85%)**
     5-10° C uitkoeling op de kleine breuken
     10-15 bar depletie op de grote (zuid)oostelijke breuken
     15-20 bar depletie (oost) – 10-35 bar overdruk (west) in de kleine breuken(!)
  c. **Volledig doorlatende breuken (10%)**
     <5° C uitkoeling op de kleine breuken
     < 5 bar depletie op de grote breuken
     < 10 bar depletie (oost) - < 10 bar overdruk (west) in de kleine breuken

***Afgeleide inschatting If/Qcon - SodM onderschrijft inschatting permeabiliteit kleine breuken**

IF/Qcon – ondoorlatende breuken

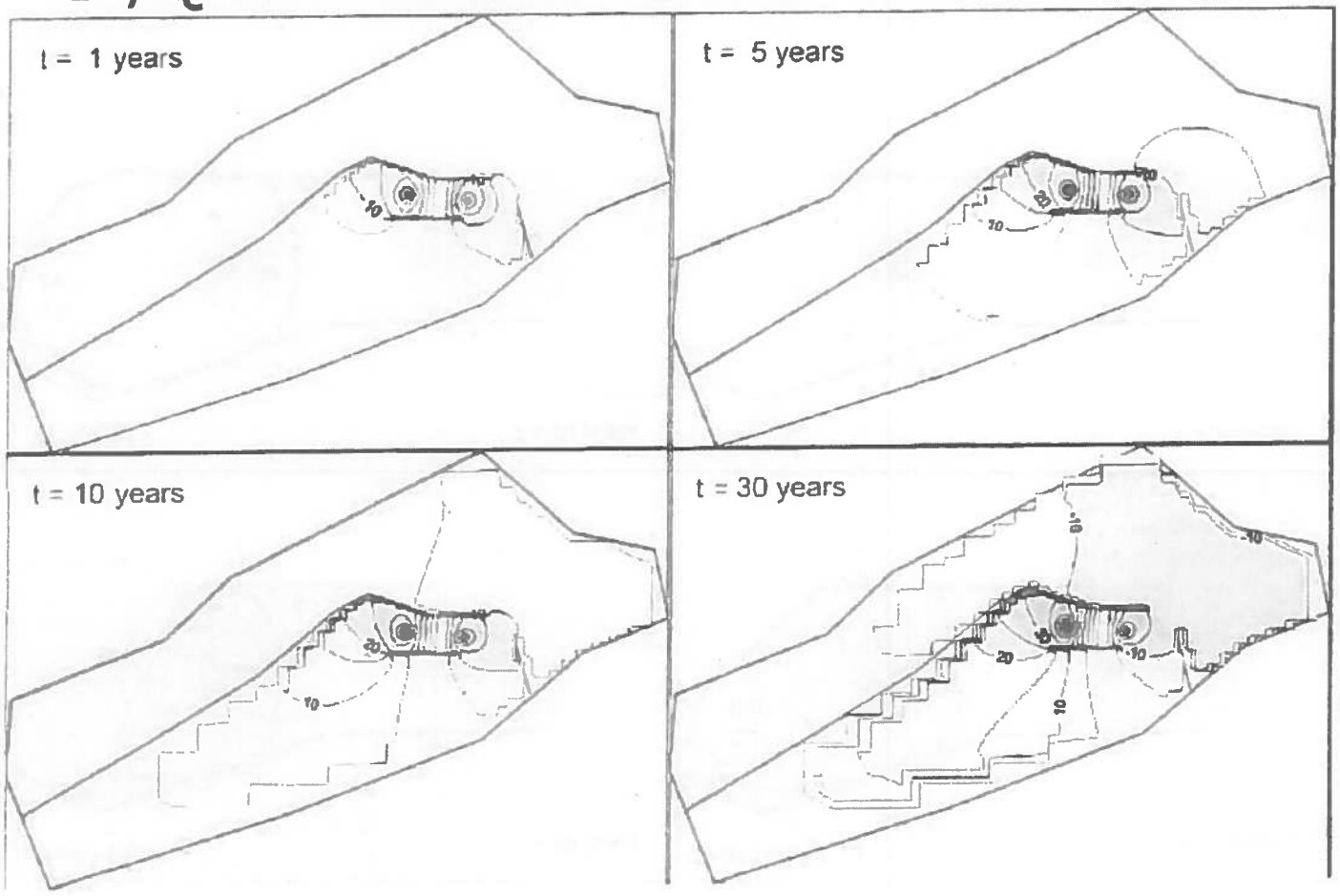

IF/Qcon – deels doorlatende breuken

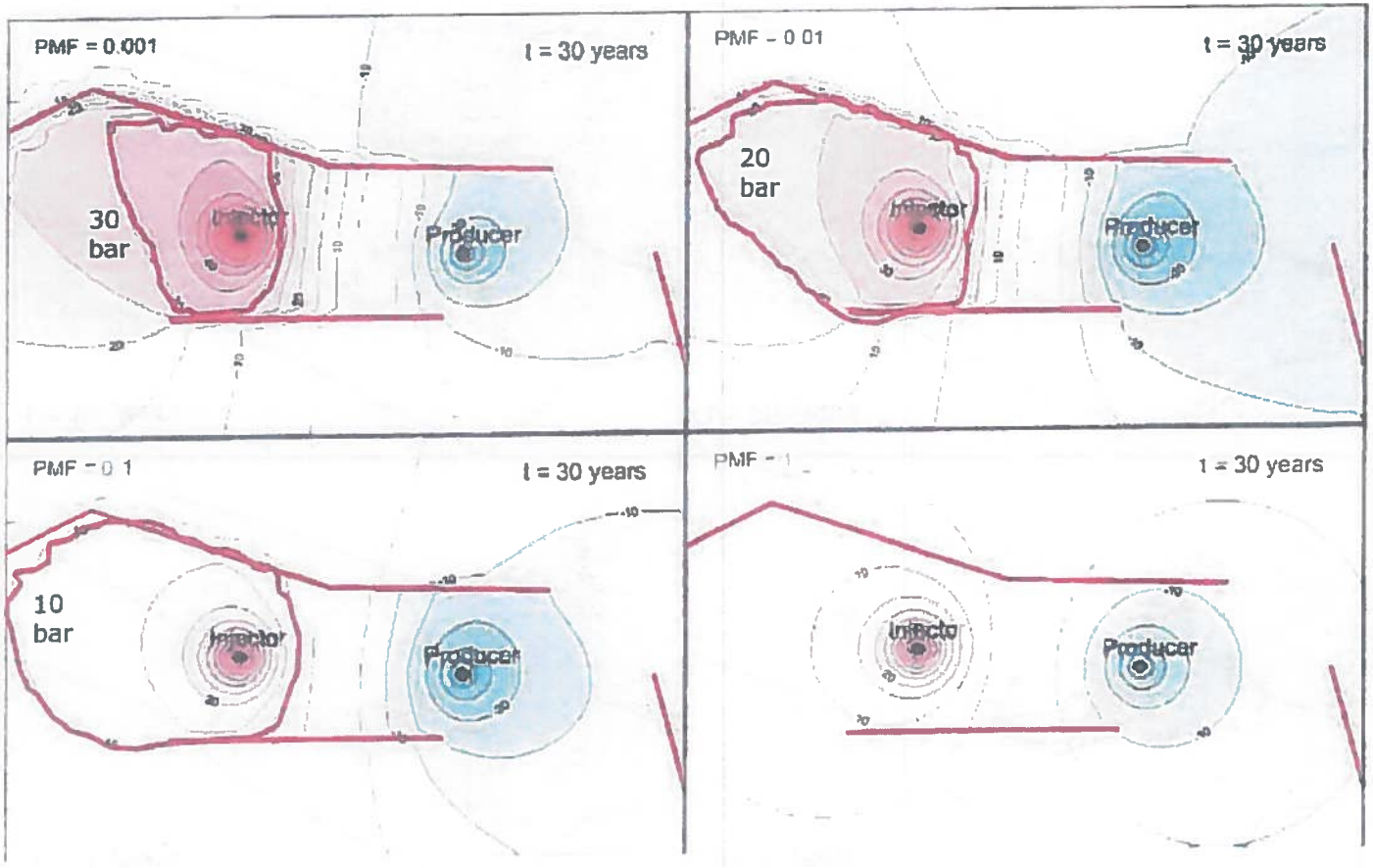

Base case: open faults

Sealing faults Scenario

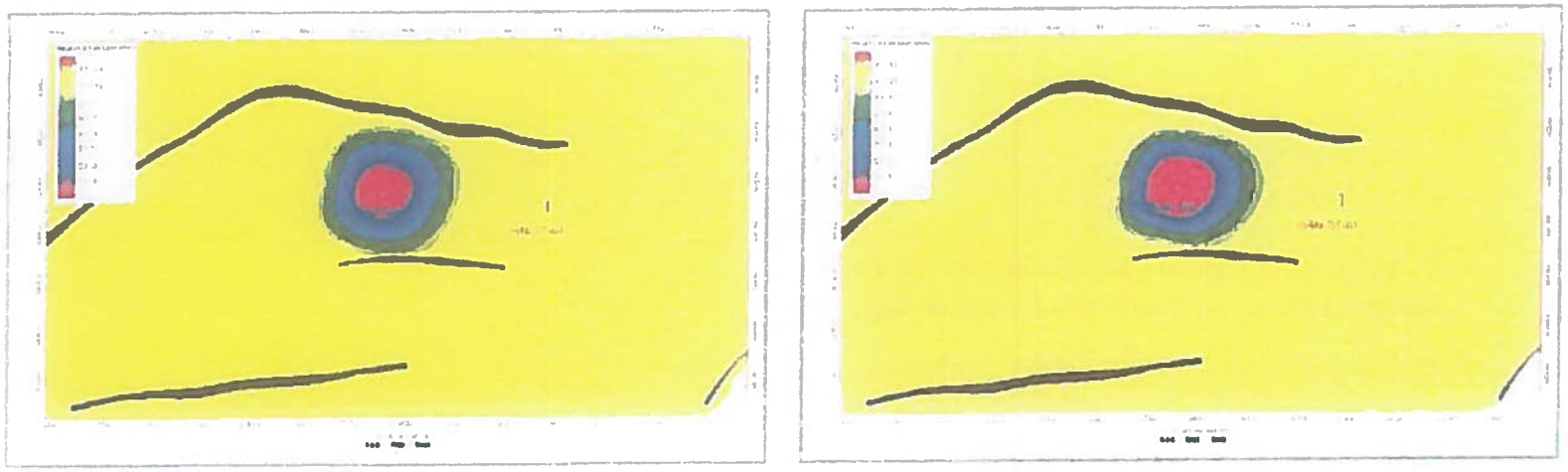

Figure 2-3 Thermal front propagation after 30 years of production

Base case: open faults

Sealing faults Scenario

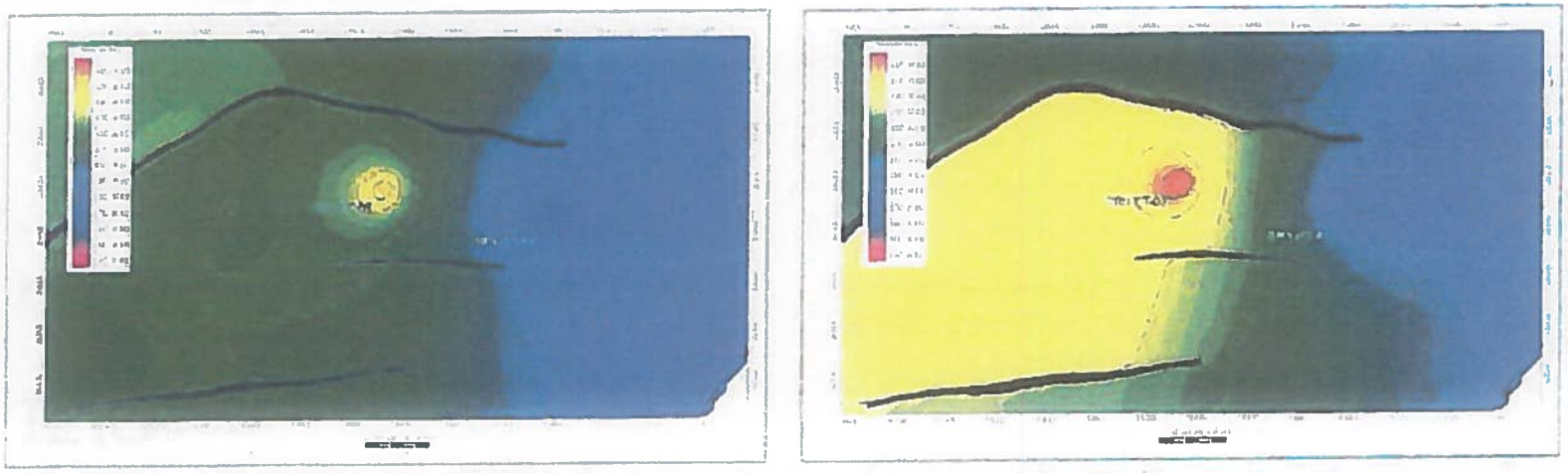

Figure 2-4 Pressure distribution after 30 years of production.

Geomechanische evaluatie (undepleted scenario) IF/Qcon

Kans op activatie van breuken klein

- Kleine kans activatie met conservatieve aannamen.
  - Transmissiviteit laag aangenomen -> overschatting druk effect
  - Contractie rond de injectieput niet meegenomen
  - Conservatieve waarden voor Shmax en frictie coëfficiënt genomen

Maximale magnitude bij activatie: M=3,2

Reële kans op activatie van breuksegment 3

- breuk segment 3 bijna kritisch georiënteerd in spanningsveld
- Beperkte drukverhoging kan deze al kritisch maken
- Frictie coëfficiënt voor zandsteen niet conservatief
- Thermische stress veranderingen worden overschat -> grotere netto stress verandering op de breuk.
- Drukveranderingen bepaald met simpel 2D model met uniforme reservoir eigenschappen - daadwerkelijke drukveranderingen kunnen groter zijn.

Orde-grote maximale magnitude wordt onderschreven (+/- 0,3 !)

Risicobeheersmaatregelen (undepleted scenario) IF/Qcon

TLS kan escalatie van seismiciteit voorkomen

- Maximale magnitude zal toenemen in de tijd – tijdig stoppen zal escalatie voorkomen.
- Er wordt rekening gehouden met een trailing effect van 0,5 magnitude punt (dit betekent dat na shut-in er nog een beving kan optreden die 0,5 Mp hoger is dan de magnitude waarop gestopt is).
- TLS zorgt voor mogelijkheid om seismiciteit gasveld en projectgebied te onderscheiden

- Aannamen TLS:
  - Minimale detectiegrens van M=0
  - Minimale locatieprecisie van < 500m (2-sigma onzekerheid)

TLS kan escalatie voorkomen, maar alleen on/off systeem

- Effect van beperken van het debiet om escalatie te voorkomen zeer twijfelachtig
- Onderscheiden van seismiciteit niet op basis van TLS, maar door de monitoringprecisie

Echter, seismiciteit op de oostelijke randbreuk kan nooit eenduidig worden toegewezen tenzij het blok niet gedepleteerd is en alle kleine breuken volledig doorlatend zijn.

Goede afspraken met NAM nodig.

Injectie druk

- Maximale injectie druk (rapport IF/Qcon):
  - 165 bar bij 230 m^3/uur bij P50 reservoir kwaliteit
  - 165 bar bij 160 m^3/uur bij P90 reservoir kwaliteit
- Maximale druk Daniilidis et al. (2016):
  - 50-500 bar afhankelijk van flowrate, permeabiliteit etc.

- Injectie druk @ 3500m = ~360+165=525bar

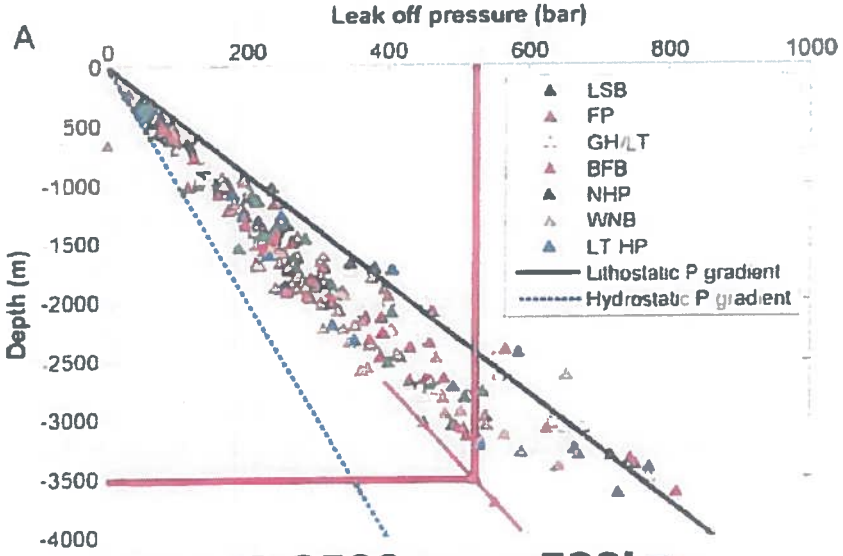

S_{hmin} @ 3500m = ~520bar

SGS rapporten

- Samenvattende rapporten (Summary report)
  - Geen goed beoordeelbare analyses door niet of maar gedeeltelijk beschreven model opzet, analyse technieken en resultaten
- Analyses die in de rapporten staan bevatten fouten en tegenstrijdigheden. O.a.
  - B-waarde analyse foutief
  - Verkeerde conclusies publicaties over Groningen veld
  - 1D geomechanische modeleringen zijn niet toereikend voor het probleem
  - Inconsistentie tussen tekst en figuren
- Analyses en conclusies bieden geen toegevoegde waarden ten opzichte van analyses van IF/Qcon.
- **TLS conclusies helemaal niet onderbouwd!**

SodM analyse

- Druk communicatie tussen Groningen gasveld en geothermie aquifer zorgt voor grote kans op seismiciteit
  - Depletie van het aquifer is zeer waarschijnlijk
- Seismisch risico binnen breukblok
  - activatie interne breuken reëel
- Hoge injectiedruk verhoogd seismisch risico en kans op fracken
  - Slechte reservoir kwaliteit
- De oostelijke randbreuk is al seismisch actief
  - Waar komt de beving vandaan?
  - Wie moet ingrijpen?
- Er kan niet bepaald worden of er aan de veiligheidsnormen wordt voldaan
  - Bevingen kunnen niet worden voorspeld

5

Overleg met WarmteStad Groningen

28 augustus 2017
SodM locatie

Aanwezigen:

- project manager
Dick Takkebos - Directeur WarmteStad
- Q-Con
- Gemeente Groningen

Gespreksverslag

Het gesprek is begonnen met een voorsteironde en het wederzijds meedelen van de doelen van het gesprek:
Doel van SodM: Zorgen duiden
Doel WarmteStad: Hoe kunnen we verder

SodM deelt mee dat de eerdere contactmomenten 'compliance assistance' waren, en nog nooit een beoordeling heeft plaatsgevonden. Er is medegedeeld dat de beoordelingsmomenten tot nu toe bij de aanvraag opsporingsvergunning en de MER aanmeldingsnotitie waren. Voor deze laatste is een advies gegeven dat een SRA voor het boren moet worden ingediend.
Het volgende beoordelingsmoment is het boorprogramma.

De door WS ingediende rapporten zijn bekeken en beoordeeld door SodM en aan de hand hiervan is de quickscan SRA ingevuld en is een meer locatie specifieke SRA uitgevoerd. In deze analyse werd duidelijk dat er een verschil in risico-inschatting bestaat tussen de adviseurs van WS en SodM. Dit zouden we vandaag graag bespreken.

Er is gesproken over de grens van de maximale 'veilige' hoeveelheid depletie en waarom SodM die stelt op de lagere 30 bar.

SodM deelt mee dat de ingediende rapporten tegenstrijdig en inconsistent zijn. Maar dat ze hebben geprobeerd deze te beoordelen en een quickscan SRA hiermee in te vullen.
WS heeft deze quickscan voor dit project niet uitgevoerd omdat deze nog niet finaal was ten tijde van de analyse. SodM heeft deze ingevuld en komt op een risico-factor van 0,5.
Q-con stelt de vraag waarom SodM de breuken als 'gunstig voor bezwijken' heeft beoordeeld.
SodM beantwoord door te wijzen op segment 3, welke zelfs een M=3.2 kan genereren. Q-con kan zich hierin vinden.

WS wijst erop dat deze analyse gebaseerd is op aannames en niet op de feitelijke data. Na de boring kan dit er heel anders uitzien. SodM weerlegt dit doordat de meeste parameters uit de quickscan niet zullen veranderen na de boring; dit zijn nu al bekende feiten.

Beide partijen denken dat er sprake zal zijn van depletie; over de mate is echter verschil van inzicht. WS denkt namelijk nog binnen de veilige grens te zijn met 20-25 bar.

Q-Con stelt dat voor de interne breuken een TLS gebruikt kan worden. SodM meldt dat dit ligt aan de doorlatendheid van deze breuken. Zelfs in het scenario zonder depletie is er een seismisch risico. Alleen in het geval de breuken volledig open zijn is een beving door aardwarmtewinning niet te verwachten.

Q-Con stelt dat seismiciteit niet te verwachten is doordat er geen sprake is van differentiele compactie. SodM weerlegt dit omdat er wel degelijk sprake is van differentiele compactie en Q-Con is het hiermee eens.

SodM meldt dat de lage reservoir kwaliteit met lage te verwachten permeabiliteiten zorgt voor hoge benodigde drukken, waardoor breuken belast kunnen worden en aardbevingen kunnen worden veroorzaakt.

Vanuit WS kwam het verwijt dat dit in de staat van de sector niet stond en dat dit nooit is gemeld; alleen depletie was volgens hen een issue. 'Dit kwam ook uit de expert meetings. Waarom melden jullie dit nu pas? Investeringsbeslissingen zijn al genomen.'
SodM stelt dat dit in de rapporten staat die ze hebben toegestuurd. Van deze rapporten is nooit een officiële beoordeling geweest door SodM, aangezien dit nog niet officieel is ingediend. Normaal gesproken beoordeeld SodM geen concepten en tegenstrijdige rapporten, we hebben dit nu wel gedaan, maar er moet zeker nog een overkoepelende notitie komen en een officiële beoordeling.

WS vindt veiligheid het belangrijkste, ze willen geen aardbevingen, maar verwijt SodM waarom ze de risico's hierop niet eerder heeft gemeld. SodM is het hier niet mee eens en zegt dat dit al veel eerder ter sprake is geweest.

WS wil graag duidelijkheid over de komende beslismomenten wat betreft de vergunning. SodM zal de minister adviseren, onder andere over hoe het project is aangepakt.

WS was altijd van mening dat er een grote kans op weinig depletie zou zijn. WS wil graag de kans op een succesvol project weten. SodM deelt mee dat de kans groter is dat het geen succesvol project zal zijn. Een TLS is ook niet te fine-tunen op debiet; het is aan of uit voor het systeem.

WS zegt dat we goed bewust moeten zijn van de maatschappelijke en politieke consequenties. Het zal een hoop commotie teweeg brengen. Ze zullen goed naar het proces kijken en beslissen hoe nu verder. Ze hebben de afgelopen maanden als zeer onprettig ervaren.

SodM adviseert WS terug te gaan naar de schrijftafel en goed na te denken over het geheel, de kans dat het goedgekeurd gaat worden en of de risico's acceptabel zijn. WS zegt schade veroorzakende bevingen niet acceptabel te vinden. Maar dat er duidelijk een verschil van inzicht is over de risico's.

WS wil weten wat ze moeten doen om het in orde te maken; hoe kunnen we het huiswerk goed maken, wat moeten we doen en wat zijn de voorwaarden? SodM zegt dat er al veel is gedaan, maar dat er nog een overkoepelend rapport mist, waarin duiding wordt gegeven en afwegingen worden gemaakt, hoe de risico's beheerst zullen worden en welke gegevens je nodig hebt uit de boring. SodM acht de kans van slagen klein, maar deze afweging moet WS zelf maken met een eigen analyse. WS zegt dat ze een eigen oordeel moeten maken om investeringsbeslissingen te nemen.

Vanuit SodM wordt de zorg geuit over de aanwezigheid van de interne seismische expert: wie doet dit bij jullie en wie is in staat om de studies te evalueren.

SodM: als je injectie druk hoger is dan de frac gradient is dit een no-go, want dan zou je richting de breuk kunnen fraccen. WS geeft aan met een onderzoek bezig te zijn.

WS wil bij een aardbeving weten wie de schuldige is. SodM geeft aan dat er altijd een aardbeving kan plaatsvinden op de randbreuk waardoor de schuldige niet eenvoudig te achterhalen is. Ook stelt SodM de vraag of WS weet hoe het zit met de omgekeerde bewijslast.
SodM merkt op dat de westelijke randbreuk niet is meegenomen in de rapportages en dat dit wel van groot belang is.

WS is van mening dat SodM de twijfel over het project niet goed heeft overgebracht tijdens eerdere overleggen. Robert trok hele andere conclusies na meetings met jullie.
SodM zegt dat we nooit in detail naar de rapporten hebben gekeken in het verleden, maar dat de gekozen paden zijn besproken. Er is expliciet gezegd tijdens deze overleggen dat de rapporten getoetst moeten worden als deze officieel zullen worden ingediend.

WS merkt tot slot op het erg vervelend te vinden dat er niet is gecommuniceerd met WS alvorens met de SvdS te komen. Ze moeten nu verantwoording aan de burgermeester afleggen hoe we zo langs elkaar heen hebben kunnen praten.

6

Van: [mailto: @groningen.nl]
Verzonden: dinsdag 29 augustus 2017 12:57
Aan:
CC:
Onderwerp: powerpoint
Urgentie: Hoog

Beste

Heb je voor mij nog de presentatie van gisteren. Het zou erg prettig zijn als ik die spoedig krijg, in relatie tot onze interne voorbereiding met burgemeester eind van de vanmiddag?

Met vriendelijke groet,

Telefoon +316

7

Van:
Verzonden: dinsdag 29 augustus 2017 14:53
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: powerpoint

SodM analyse

- Druk communicatie tussen Groningen gasveld en geoth voor grote kans op seismiciteit
  - Depletie van het aquifer is zeer waarschijnlijk
- Seismisch risico binnen breukblok
  - activatie interne breuken reëel
- Hoge injectiedruk verhoogd seismisch risico en kans op
  - Slechte reservoir kwaliteit
- De oostelijke randbreuk is al seismisch actief
  - Waar komt de beving vandaan?
  - Wie moet ingrijpen?

Zoals besproken over de telefoon, hier de samenvattingsheet

Groet,

8

Van: Takkebos, D. (Dick) < @warmtestad.nl>
Verzonden: dinsdag 26 september 2017 17.35
Aan:
Onderwerp: Brief procesafspraken
Bijlagen: 170926 brief aan SODM procesafspraken 170925.pdf

Geachte

Bijgaand stuur ik zoals afgesproken in concept de brief met de afspraken van het gesprek van gisterochtend Mochten er naar aanleiding hiervan nog opmerkingen zijn, laat het me dan weten Ik ben van plan de brief in definitieve versie morgen per post aan de heer Van der Meijden toe te sturen

Met vriendelijke groet,

Dick Takkebos
Directeur WarmteStad

WarmteStad

Warmtestad BV
Griffeweg 99 | Postbus 24 | 9700 AA Groningen
Telefoon (050) 368 86 88 | Direct (050) | Mobiel (06)
@warmtestad.nl | www.warmtestad.nl

Staatstoezicht op de Mijnen
Inspecteur-generaal drs. H.A.J.M. van der Meijden
Postbus 24037
2490 AA 's Gravenhage

WarmteStad B.V.
Postbus 24
9700 AA Groningen
Griffeweg 99
T 050 – 368 86 88
F 050 – 312 25 34
info@warmtestad.nl
www.warmtestad.nl

Groningen, 26 september 2017

uw kenmerk / brief d.d.	:	
briefnummer	:	20170925 DT/sv
behandeld door	:	D. Takkebos
telefoon	:	(050)
onderwerp	:	Procesafspraken geothermieproject Groningen
bijlage(n)	:	

Geachte heer Van der Meijden,

Naar aanleiding van het telefonisch contact dat u gisterochtend hebt gehad met burgemeester Den Oudsten, wethouder Gijsbertsen en ondergetekende resumeer ik hierbij de gemaakte afspraken. Ik verzoek u vriendelijk mij per ommegaande te laten weten of u hiermee kunt instemmen dan wel welke wijzigingen u voorstelt.

Achtergrond

Op maandag 28 augustus jl. hebben de heren en de dames op verzoek van WarmteStad een toelichting gegeven op de achtergronden van het rapport de "Staat van de Sector Geothermie" en de specifieke uitspraken die daarin ten aanzien het Groningse geothermieproject zijn gedaan. Tijdens dit overleg is een risicoverkenning gepresenteerd die met behulp van een quickscan methode is uitgevoerd (stap 1 uit het 'Voorstel voor een seismische gevaren- en risicoanalyse voor geothermische projecten in Nederland', ontwikkeld in het kader van de Kennisagenda Aardwarmte). Hierbij is gebruik gemaakt van door WarmteStad ingestuurde rapportages welke door de inspecteurs in de weken voorafgaand aan het overleg waren bestudeerd. De betreffende rapportages maken deel uit van het dossier over het lopende onderzoekstraject van WarmteStad naar een volledige Seismische Risico Analyse (SRA), een meetnet en Traffic Light System (TLS) protocollen, dat uiteindelijk de basis voor een afgewogen oordeel over de seismische aanvaardbaarheid van het realiseren en exploiteren van een geothermisch doublet in het wingebied Groningen 2 moet gaan vormen.

Gezamenlijk werd geconcludeerd dat WarmteStad alle onderzoeken heeft laten uitvoeren die voor een SRA noodzakelijk zijn, maar dat op basis daarvan nog een verdiepingsslag gewenst is om de kans voor het optreden van geïnduceerde seismiciteit te kunnen onderbouwen en de mogelijke gevolgen/risico's en eventueel benodigde beheersmaatregelen op basis daarvan nauwkeurig te kunnen bepalen. De informatie, die dit oplevert, betrekt SodM te zijner tijd bij haar advies aan de minister over de door WarmteStad in te dienen aanvraag om een winningsvergunning.

Samenvatting van hetgeen op 25 september besproken is
Tijdens het telefonisch overleg van vanochtend is het volgende besproken.

1. De SRA heeft in eerste instantie betrekking op de boring van een geothermisch doublet en wordt zo opgesteld dat zij met inachtneming van de resultaten van een eventuele productietest te zijner tijd kan worden uitgewerkt tot een SRA voor de winning c.q. exploitatie van het doublet. Afgesproken is dat WarmteStad de SRA voor de boring uiterlijk op 15 november 2017 bij SodM ter beoordeling aanbiedt.

2. WarmteStad laat de SRA opstellen door Q-con GmbH uit Bad Bergzabern, Duitsland. SodM bevestigt dat zij Q-con hiervoor voldoende gekwalificeerd acht.

3. De onderzoeksopzet voor de door Q-con op te stellen SRA legt WarmteStad in week 39/40 voor aan het SodM dat, mede met het oog op beoordeling van een eventueel later door WarmteStad in te dienen winningsplan, zo spoedig mogelijk aangeeft of zij deze juist en volledig acht en waar nodig aanpassingen of aanvullingen voorstelt (bijvoorbeeld ten aanzien van in acht te nemen beoordelingscriteria of te hanteren parameters). De onderzoeksopzet omvat de vraagstelling voor het onderzoek, de te hanteren onderzoeksmethode(n), de aanpak, de planning en de te behandelen technische onderwerpen. In elk geval wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen.

   Voor de boor- en testfase:
   a. Seismische risico's tijdens de boorfase:
      - samenhangend met aanwezige breuken in de te doorboren lagen naar het reservoir;
      - bij de verwachte drukdepletie in het reservoir (max. 50 bar).
   b. De verwachte doorlatendheid (permeabiliteit) van interne breuken.
   c. Een inschatting van de risico's op oostelijk (Groningen gasveld) en westelijk (Pasop gasveld) gelegen breuken.
   d. Het opstellen van een werkend TLS voor de boor- en testfase.

   Vooruitkijkend op de winningsfase:
   e. De ontwikkeling en modellering van de drukdepletie gedurende de winningsperiode en de randvoorwaarden die hieruit voortvloeien.
   f. De maximaal te hanteren injectie druk.
   g. De voor het TLS te hanteren grenswaarden (PGV waarden).

4. SodM bevordert dat het tijdvak, waarvoor de aan de gemeente Groningen verleende opsporingsvergunning geldt, door de Minister van EZ wordt verlengd. SodM wenst hieraan bij nader inzien de opschortende voorwaarde te verbinden dat pas kan worden geboord nadat de door WarmteStad in te dienen SRA door haar is beoordeeld en zij tot de overtuiging is gekomen dat eventuele seismische risico's die met deze boring mogelijk zouden kunnen samenhangen in het licht van de te hanteren criteria voor haar acceptabel zijn.

5. SodM legt de SRA daarvoor na ontvangst voor aan het expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM) dat er voor zorgt draagt dat een zogenaamde 'peer review' wordt uitgevoerd. SodM betrekt deze 'peer review' bij haar advisering aan de Minister omtrent het al dan niet vervuld zijn van de opschortende voorwaarde als bedoeld onder 4. SodM gaat zo spoedig mogelijk na ontvangst van de onderzoeksopzet van WarmteStad in overleg met het KEM om een realistische planning te kunnen bepalen en informeert WarmteStad hier binnen circa twee weken over.

6. SodM legt bovengenoemde procesafspraken vast in een brief aan de Minister van Economische Zaken. SodM doet een concept van deze brief in week 39 aan WarmteStad toekomen om daarover desgewenst haar zienswijze te geven.

7. Warmtestad en SodM spreken af dat er ter bevordering van het opstellen, behandelen en afkomen van de SRA en de voor opsporing en winning benodigde vergunningen een periodiek afstemmingsmoment komt tussen de technische experts van beide partijen. Gemeente Groningen/WarmteStad en SodM hebben binnen twee weken na indiening van de onderzoeksopzet

door WarmteStad opnieuw bestuurlijk contact om de voortgang te bespreken en mede aan de hand van de beschikbaarheid van derden (waaronder het expertpanel KEM) het tijdpad voor beoordeling van de SRA nauwkeuriger te kunnen bepalen.

8. SodM committeert zich om het proces van beoordeling met spoed te behandelen om onnodig tijdverlies en daarmee samenhangende schade voor WarmteStad en haar aandeelhouders zoveel als mogelijk te voorkomen of beperken.

9. Beide partijen spreken af de communicatie naar buiten toe voortaan zo veel als redelijkerwijs mogelijk met elkaar af te stemmen.

10. Ondergetekende fungeert als het aanspreekpunt voor het geothermieproject vanuit Groningen (telefoon: 050- , mobiel: 06- e-mail: @warmtestad.nl)

Ik hoop het besprokene met het bovenstaande correct en volledig te hebben weergegeven en vertrouw op een constructief beoordelingstraject. Mocht u los van de inhoud van deze brief nog onderwerpen zien die u voor het komende traject van belang acht, dan hoor ik dat uiteraard ook graag zo snel mogelijk.

Met vriendelijke groet,

WarmteStad B.V.

Drs. D.W. Takkebos,
directeur

CC Gemeente Groningen, burgemeester P.E.J. den Oudsten
Waterbedrijf Groningen, directeur R.A.M. Zwart
Ministerie van Economische Zaken, directeur Energie en Omgeving

9

Van:
Verzonden: woensdag 27 september 2017 15:59
Aan: 'Takkebos, D. (Dick)'
Onderwerp: RE: Brief procesafspraken

Geachte heer Takkebos,

Jullie concept is in behandeling en er wordt geprobeerd vandaag met een reactie terug te komen... en anders op de donderdagmorgen. Er zijn enkele fundamentele punten die een andere verwoording nodig hebben.

Met vriendelijke groet / Kind regards

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag

T +31 M +31 6
F +31 70 379 84 55
@minez.nl
@minez.nl

http://www.sodm.nl

10

Van: Takkebos, D. (Dick) < @warmtestad.nl>
Verzonden: woensdag 27 september 2017 16:51
Aan:
Onderwerp: Re: Brief procesafspraken

Prima, we wachten jullie reactie af.

Met vriendelijke groet,

Dick Takkebos

11

Van:
Verzonden: donderdag 28 september 2017 13:28
Aan: 'Takkebos, D. (Dick)'
Onderwerp: RE: Brief procesafspraken
Bijlagen: Afspraken GT Groningen_v2 (3).docx

Geachte heer Takkebos, beste Dick,

Bij deze jullie proces afspraken notitie met enkele correcties en toevoegingen.

Ik heb niet getracht alle punten die besproken zijn in jullie verslag aan te brengen... immers de intentie is altijd geweest om slechts de grote lijnen van de toekomstige proces stappen weer te geven. Je beschrijft oa onder punt 3 dat er veel onderzoeksopzet details op 25 sept zijn besproken. Dat was niet het geval echter SodM heeft wel toegezegd beschikbaar te zijn voor verdere duiding van de minimale te adresseren onderwerpen in de onderzoeksopzet en de gerelateerde SRA('s).
We zijn wel eens met de punten onder punt 3) die je reeds aangeeft in dit schrijven maar er dient beseft te worden dat er in een volgend overleg met jullie verder diepgang en eventuele aanvulling zal worden gegeven.

Ten overvloede meld ik dat er geen rechten zijn te ontlenen aan dit schrijven maar dat het uitsluitend als basis dient om afspraken te stroomlijnen en ter verduidelijking van het besprokene.

M vr gr,

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P O Box 24037 | 2490 AA | Den Haag

T + 31 M +31 6
F + 31 70 379 84 55
@minez.nl
@minez.nl

http://www.sodm.nl

Groningen, 26 september 2017

uw kenmerk / brief d.d. :
briefnummer : 20170925 DT/sv
behandeld door : D. Takkebos
telefoon : (050) onderwerp :
Procesafspraken geothermieproject Groningen
bijlage(n) :

Geachte heer Van der Meijden,

Naar aanleiding van het telefonisch contact dat u gisterochtend hebt gehad met burgemeester Den Oudsten, wethouder Gijsbertsen en ondergetekende resumeer ik hierbij de gemaakte afspraken. Ik verzoek u vriendelijk mij per ommegaande te laten weten of u hiermee kunt instemmen dan wel welke wijzigingen u voorstelt.

Achtergrond

Op maandag 28 augustus jl. hebben de heren en de dames op verzoek van WarmteStad een toelichting gegeven op de achtergronden van het rapport de "Staat van de Sector Geothermie" en de specifieke uitspraken die daarin ten aanzien het Groningse geothermieproject zijn gedaan. Tijdens dit overleg is een risicoverkenning gepresenteerd die met behulp van een quickscan methode is uitgevoerd (stap 1 uit het 'Voorstel voor een seismische gevaren- en risicoanalyse voor geothermische projecten in Nederland', ontwikkeld in het kader van de Kennisagenda Aardwarmte). Tevens heeft SodM een locatie specifieke risico-inschatting gepresenteerd. Hierbij is gebruik gemaakt van door WarmteStad ingestuurde rapportages welke door de inspecteurs in de weken voorafgaand aan het overleg waren bestudeerd. De betreffende rapportages maken deel uit van het dossier over het lopende onderzoekstraject van WarmteStad naar een volledige Seismische Risico Analyse (SRA), een meetnet en Traffic Light System (TLS) protocollen, dat uiteindelijk de basis voor een afgewogen oordeel over de seismische aanvaardbaarheid van het realiseren en exploiteren van een geothermisch doublet in het wingebied Groningen-2 moet gaan vormen.

Gezamenlijk werd geconcludeerd dat WarmteStad een aantal onderzoeken heeft laten uitvoeren die voor een SRA noodzakelijk zijn. Echter betreffen deze onderzoeken primair de interne breuken binnen het vergunningsgebied en heeft SodM aangegeven dater in de analyse nog te weinig aandacht is geweest voor het risico op de randbreuk met het Groningen gasveld. Verder is een verdiepingsslag noodzakelijk om de kans voor het optreden van geïnduceerde seismiciteit te kunnen onderbouwen en de mogelijke gevolgen/risico's en eventueel benodigde beheersmaatregelen op basis daarvan nauwkeurig te kunnen bepalen. De informatie, die dit oplevert en bijeen gebracht wordt in een SRA , zal SodM gebruiken ter evaluatie van de boor en well test programma's. Tevens zal SodM te zijner tijd dit meenemen bij haar advies aan de minister over de door WarmteStad in te dienen aanvraag om een winningsvergunning.
Tevens heeft SodM tijdens bovengenoemd overleg ook haar zorg uitgesproken dat er onvoldoende seismische expertise is geborgd binnen de Warmtestad project organisatie.

Samenvatting van hetgeen op 25 september besproken is

Tijdens het telefonisch overleg van vanochtend is het volgende besproken.

1. De SRA heeft in eerste instantie betrekking op de boring van een geothermisch doublet en wordt zo opgesteld dat zij met inachtneming van de resultaten van de boring en een eventuele productietest telkenmale geactualiseerd kan worden en zodoende te zijner tijd kan worden uitgewerkt tot een SRA voor de winning c.q. exploitatie van het doublet Het is dus essentieel dat de SRA een doorkijk geeft naar de lange termijn risico's en hoe deze in actualisaties van de SRA op basis van de in elke stap beschikbaar komende informatie steeds beter in kaart zullen worden gebracht.

Afgesproken is dat WarmteStad de SRA voor de boring uiterlijk op 15 november 2017 bij SodM ter beoordeling aanbiedt.

2. WarmteStad laat de SRA opstellen door Q-con GmbH uit Bad Bergzabern, Duitsland. SodM bevestigt dat zij Q-con hiervoor voldoende gekwalificeerd acht.

3. De onderzoeksopzet voor de door Q-con op te stellen SRA legt WarmteStad in week 39/40 voor aan het SodM dat, mede met het oog op beoordeling van een eventueel later door WarmteStad in te dienen winningsplan, zo spoedig mogelijk aangeeft of zij deze juist en volledig acht en waar nodig aanpassingen of aanvullingen voorstelt (bijvoorbeeld ten aanzien van in acht te nemen beoordelingscriteria of te hanteren parameters). De onderzoeksopzet omvat de vraagstelling voor het onderzoek, de te hanteren onderzoeksmethode(n), de aanpak, de planning en de te behandelen technische onderwerpen. In elk geval wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen waarvan verdere verdieping nog nader wordt uiteengezet:

Voor de boor- en testfase:
a. Seismische risico's tijdens de boorfase:
- samenhangend met aanwezige breuken in de te doorboren lagen naar het reservoir;
- bij de verwachte drukdepletie in het reservoir (max. 50 bar).

b. De verwachte doorlatendheid (permeabiliteit) van interne breuken.
c. Een inschatting van de risico's op oostelijk (Groningen gasveld) en westelijk (Pasop gasveld) gelegen breuken.
d. Het opstellen van een werkend TLS voor de boor- en testfase.

Voorultkijkend op de winningsfase:
e. De ontwikkeling en modellering van de drukdepletie gedurende de winningsperiode en de randvoorwaarden die hieruit voortvloeien.
f. De maximaal te hanteren injectie druk.
g. De voor het TLS te hanteren grenswaarden (PGV waarden).

4. SodM bevordert dat het tijdvak, waarvoor de aan de gemeente Groningen verleende opsporingsvergunning geldt, door de Minister van EZ wordt verlengd. SodM wenst hieraan de opschortende voorwaarde te verbinden dat pas kan worden geboord nadat de door WarmteStad in te dienen SRA door haar is beoordeeld en zij tot de overtuiging is gekomen dat eventuele seismische risico's die met deze boring mogelijk zouden kunnen samenhangen in het licht van de te hanteren criteria voor haar acceptabel zijn.

5. SodM legt de SRA daarvoor na ontvangst voor aan het expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM) dat er voor zorgt draagt dat een zogenaamde 'peer review' wordt uitgevoerd. SodM betrekt deze 'peer review' bij haar advisering aan de Minister omtrent het al dan niet vervuld zijn van de opschortende voorwaarde als bedoeld onder 4. SodM gaat zo spoedig mogelijk na ontvangst van de onderzoeksopzet van WarmteStad in overleg met het KEM om een realistische planning te kunnen bepalen en informeert WarmteStad hier over.

6. SodM legt bovengenoemde procesafspraken vast in een brief aan de Minister van Economische Zaken. SodM doet een concept van deze brief in week 39 aan WarmteStad toekomen om haar te informeren.
SodM heeft tijdens het telefonisch overleg tevens aangegeven dat in het vergunnirig overdracht advies van de minister de technische capaciteiten en competentie van de project organisatie verder geadresseerd zou worden.

7. Gemeente Groningen/WarmteStad en SodM hebben binnen twee weken na indiening van de onderzoeksopzet
door WarmteStad opnieuw bestuurlijk contact om de voortgang te bespreken en mede aan de hand van de beschikbaarheid van derden (waaronder het expertpanel KEM) het tijdpad voor beoordeling van de SRA nauwkeuriger te kunnen bepalen.

8. SodM zal de beoordeling met gepaste spoed behandelen om onnodig tijdverlies en daarmee samenhangende schade voor WarmteStad en haar aandeelhouders zoveel als mogelijk te voorkomen of beperken.

9. Beide partijen spreken af de communicatie naar buiten toe voortaan zo veel als redelijkerwijs mogelijk met elkaar af te stemmen.

10. Ondergetekende fungeert als het aanspreekpunt voor het geothermieproject vanuit Groningen (telefoon: 050- , mobiel: 06- e-mail: @warmtestad.nl)
Ik hoop het besprokene met het bovenstaande correct en volledig te hebben weergegeven en vertrouw op een constructief beoordelingstraject. Mocht u los van de inhoud van deze brief nog onderwerpen zien die u voor het komende traject van belang acht, dan hoor ik dat uiteraard ook graag zo snel mogelijk.

Met vriendelijke groet,
WarmteStad B.V.
Drs. D.W. Takkebos,
directeur

CC
Gemeente Groningen, burgemeester P.E.J. den Oudsten
Waterbedrijf Groningen, directeur R.A.M. Zwart
Ministerie van Economische Zaken, directeur Energie en Omgeving

12

Van: Takkebos, D. (Dick) < @warmtestad.nl>
Verzonden: donderdag 28 september 2017 14:29
Aan:
Onderwerp: RE: Brief procesafspraken

Geachte

Dank voor je snelle reactie en aanpassingen. Het klopt dat de technische details op 25 sept. niet zijn besproken. Aangezien deze onderdeel uitmaakten van de gespreksnotitie die SodM voorafgaand aan het gesprek is toegezonden, heb ik gemeend deze te kunnen opnemen. Nu we het eens zijn over deze punten lijkt het me ook met het oog op het inhoudelijke vervolg zinvol om deze in de brief te laten staan. Uiteraard blijft diepgang en aanvulling mogelijk naar aanleiding van de onderzoeksopzet die wij hebben toegezegd te zullen presenteren.

Ik zal zorgen dat het verslag van de afspraken in definitieve versie jullie kant op komt. Uiteraard zijn we benieuwd naar de inhoud van de brief van SodM aan de minister.

Met vriendelijke groet,

Dick Takkebos
Directeur WarmteStad

WarmteStad

Warmtestad BV
Griffeweg 99 | Postbus 24 | 9700 AA Groningen
Telefoon (050) 368 86 88 | Direct (050) | Mobiel (06)
@warmtestad.nl | www.warmtestad.nl

13

Van: Takkebos, D. (Dick) < @warmtestad.nl>
Verzonden: maandag 9 oktober 2017 11:07
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Brief procesafspraken

Beste

Ik heb de conceptbrief met procesafspraken voorgelegd aan de burgemeester. Hij hecht er aan zijn reactie te beperken tot een verslag van het gesprek van 25 september jl. en wat volgens hem daarin besproken is. Wordt vervolgd.

Met vriendelijke groet,

Dick Takkebos
Directeur WarmteStad

WarmteStad

Warmtestad BV
Griffeweg 99 | Postbus 24 | 9700 AA Groningen
Telefoon (050) 368 86 88 | Direct (050) Mobiel (06)
@warmtestad.nl | www.warmtestad.nl

Concept brief aan SodM, in rood reacties SodM
Geachte heer Van der Meijden,

Naar aanleiding van het telefonisch contact dat u gisterochtend hebt gehad met burgemeester Den Oudsten, wethouder Gijsbertsen en ondergetekende resumeer ik hierbij de gemaakte afspraken. Ik verzoek u vriendelijk mij per ommegaande te laten weten of u hiermee kunt instemmen dan wel welke wijzigingen u voorstelt.

Achtergrond
Op maandag 28 augustus jl. hebben de heren en de dames op verzoek van WarmteStad een toelichting gegeven op de achtergronden van het rapport de "Staat van de Sector Geothermie" en de specifieke uitspraken die daarin ten aanzien het Groningse geothermieproject zijn gedaan. Tijdens dit overleg is een risicoverkenning gepresenteerd die met behulp van een quickscan methode is uitgevoerd (stap 1 uit het 'Voorstel voor een seismische gevaren- en risicoanalyse voor geothermische projecten in Nederland', ontwikkeld in het kader van de Kennisagenda Aardwarmte). Tevens heeft SodM een locatie specifieke risico-inschatting gepresenteerd. Hierbij is gebruik gemaakt van door WarmteStad ingestuurde rapportages welke door de inspecteurs in de weken voorafgaand aan het overleg waren bestudeerd. De betreffende rapportages maken deel uit van het dossier over het lopende onderzoekstraject van WarmteStad naar een volledige Seismische Risico Analyse (SRA), een meetnet en Traffic Light System (TLS) protocollen, dat uiteindelijk de basis voor een afgewogen oordeel over de seismische aanvaardbaarheid van het realiseren en exploiteren van een geothermisch doublet in het wingebied Groningen-2 moet gaan vormen.

Gezamenlijk werd geconcludeerd dat WarmteStad een aantal onderzoeken heeft laten uitvoeren die voor een SRA noodzakelijk zijn. Echter betreffen deze onderzoeken primair de interne breuken binnen het vergunningsgebied en heeft SodM aangegeven dat er in de analyse nog te weinig aandacht is geweest voor het risico op de randbreuk met het Groningen gasveld. Verder is een verdiepingsslag noodzakelijk om de kans voor het optreden van geïnduceerde seismiciteit te kunnen onderbouwen en de mogelijke gevolgen/risico's en eventueel benodigde beheersmaatregelen op basis daarvan nauwkeurig te kunnen bepalen. De informatie, die dit oplevert en bijeen gebracht wordt in een SRA, zal SodM gebruiken ter evaluatie van de boor en well test programma's. Tevens zal SodM te zijner tijd dit meenemen bij haar advies aan de minister over de door WarmteStad in te dienen aanvraag om een winningsvergunning.
Tevens heeft SodM tijdens bovengenoemd overleg ook haar zorg uitgesproken dat er onvoldoende seismische expertise is geborgd binnen de WarmteStad projectorganisatie.

Samenvatting van hetgeen op 25 september besproken is
Tijdens het telefonisch overleg van 25 september jl. is het volgende besproken:

1. De SRA heeft in eerste instantie betrekking op de boring van een geothermisch doublet en wordt zo opgesteld dat zij met inachtneming van de resultaten van de boring en een eventuele productietest telkenmale geactualiseerd kan worden en zodoende te zijner tijd kan worden uitgewerkt tot een SRA voor de winning c.q. exploitatie van het doublet. Het is dus essentieel dat de SRA een doorkijk geeft naar de lange termijn risico's en hoe deze in actualisaties van de SRA op basis van de in elke stap beschikbaar komende informatie steeds beter in kaart zullen worden gebracht.
Afgesproken is dat WarmteStad de SRA voor de boring uiterlijk op 15 november 2017 bij SodM ter beoordeling aanbiedt.

2. WarmteStad laat de SRA opstellen door Q-con GmbH uit Bad Bergzabern, Duitsland. SodM bevestigt dat zij Q-con hiervoor voldoende gekwalificeerd acht.

3. De onderzoeksopzet voor de door Q-con op te stellen SRA legt WarmteStad in week 39/40 voor aan het SodM dat, mede met het oog op beoordeling van een eventueel later door WarmteStad in te dienen winningsplan, zo spoedig mogelijk aangeeft of zij deze juist en volledig acht en waar nodig aanpassingen of aanvullingen voorstelt (bijvoorbeeld ten aanzien van in acht te nemen beoordelingscriteria of te hanteren parameters). De onderzoeksopzet omvat de vraagstelling voor het onderzoek, de te hanteren onderzoeksmethode(n), de aanpak, de planning en de te behandelen

technische onderwerpen. In elk geval wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen waarvan verdere verdieping nog nader wordt uiteengezet:

Voor de boor- en testfase:
a. Seismische risico's tijdens de boorfase:
- samenhangend met aanwezige breuken in de te doorboren lagen naar het reservoir;
- bij de verwachte drukdepletie in het reservoir (max. 50 bar).

b. De verwachte doorlatendheid (permeabiliteit) van interne breuken.
c. Een inschatting van de risico's op oostelijk (Groningen gasveld) en westelijk (Pasop gasveld) gelegen breuken.
d. Het opstellen van een werkend TLS voor de boor- en testfase.

Vooruitkijkend op de winningsfase:
e. De ontwikkeling en modellering van de drukdepletie gedurende de winningsperiode en de randvoorwaarden die hieruit voortvloeien.
f. De maximaal te hanteren injectie druk.
g. De voor het TLS te hanteren grenswaarden (PGV waarden).

4. SodM bevordert dat het tijdvak, waarvoor de aan de gemeente Groningen verleende opsporingsvergunning geldt, door de Minister van EZ wordt verlengd. SodM wenst hieraan ~~bij nader inzien~~ de opschortende voorwaarde te verbinden dat pas kan worden geboord nadat de door WarmteStad in te dienen SRA door haar is beoordeeld en zij tot de overtuiging is gekomen dat eventuele seismische risico's die met deze boring mogelijk zouden kunnen samenhangen in het licht van de te hanteren criteria voor haar acceptabel zijn.

5. SodM legt de SRA daarvoor na ontvangst voor aan het expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM) dat er voor zorgt draagt dat een zogenaamde 'peer review' wordt uitgevoerd. SodM betrekt deze 'peer review' bij haar advisering aan de Minister omtrent het al dan niet vervuld zijn van de opschortende voorwaarde als bedoeld onder 4. SodM gaat zo spoedig mogelijk na ontvangst van de onderzoeksopzet van WarmteStad in overleg met het KEM om een realistische planning te kunnen bepalen en informeert WarmteStad hier ~~binnen circa twee weken~~ over.

6. SodM legt bovengenoemde procesafspraken vast in een brief aan de Minister van Economische Zaken. SodM doet een concept van deze brief in week 39 aan WarmteStad toekomen om ~~daarover desgewenst haar zienswijze te geven~~ haar te informeren.
SodM heeft tijdens het telefonisch overleg tevens aangegeven dat in het vergunning overdracht advies van de minister de technische capaciteiten en competentie van de project organisatie verder geadresseerd zou worden.

7. ~~Warmtestad en SodM spreken af dat er ter bevordering van het opstellen, behandelen en afkomen van de SRA en de voor opsporing en winning benodigde vergunningen een periodiek afstemmingsmoment komt tussen de technische experts van beide partijen.~~ Gemeente Groningen/WarmteStad en SodM hebben binnen twee weken na indiening van de onderzoeksopzet door WarmteStad opnieuw bestuurlijk contact om de voortgang te bespreken en mede aan de hand van de beschikbaarheid van derden (waaronder het expertpanel KEM) het tijdpad voor beoordeling van de SRA nauwkeuriger te kunnen bepalen.

8. SodM ~~committeert zich om het proces van beoordeling met spoed te behandelen~~ zal de beoordeling met gepaste spoed behandelen om onnodig tijdverlies en daarmee samenhangende schade voor WarmteStad en haar aandeelhouders zoveel als mogelijk te voorkomen of beperken.

9. Beide partijen spreken af de communicatie naar buiten toe voortaan zo veel als redelijkerwijs mogelijk met elkaar af te stemmen.

10. Ondergetekende fungeert als het aanspreekpunt voor het geothermieproject vanuit Groningen (telefoon: 050- mobiel: 06- e-mail: @warmtestad.nl) .

Ik hoop het besprokene met het bovenstaande correct en volledig te hebben weergegeven en vertrouw op een constructief beoordelingstraject. Mocht u los van de inhoud van deze brief nog

onderwerpen zien die u voor het komende traject van belang acht, dan hoor ik dat uiteraard ook graag zo snel mogelijk.

Met vriendelijke groet,
WarmteStad B.V.
Drs. D.W. Takkebos,
directeur

CC
Gemeente Groningen, burgemeester P.E.J. den Oudsten
Waterbedrijf Groningen, directeur R.A.M. Zwart
Ministerie van Economische Zaken, directeur Energie en Omgeving

Gespreksnotitie bijeenkomst SodM en Burgemeester/wethouder gemeente Groningen.

Datum: 17 oktober 2017
Tijd: 14.00 – 15.30
Locatie: SodM kantoor; Henri Faasdreef Leidschenveen
Onderwerp: Warmtestad Groningen project

Aanwezig:

- de heer den Oudsten – burgemeester Groningen
- de heer Gijsbertsen – wethouder gemeente Groningen
- – directeur Ondergrond en Boren SodM
- directeur engineering en Netbeheer en plaatsvervangend IG
- - directeur bestuurszaken SodM (aanwezig bij tweede deel gesprek)
- – hoofd ondergrond SodM (aanwezig bij eerste deel: presentatie over technische risico's)

Achtergrond:
Dit overleg vond plaats naar aanleiding van een telefoongesprek van de heer den Oudsten naar de plv IG op 11 oktober (10.15 uur). Hierin gaf de burgemeester aan dat zij zich erg overvallen hadden gevoeld door SodM, niet alleen door de publicatie van de Staat van de Sector eerder dit jaar, maar ook door de brief aan de minister van 28 september en de escalatie van recente gesprekken waarin SodM stevig commentaar leverde op o.a de project organisatie. Hij gaf aan dat dit een groot punt was politiek gezien (had Warmtestad dit eerder kunnen weten; waarom is dit signaal niet eerder afgegeven), maar ook wel iets wat op het pad vooruit natuurlijk geadresseerd kon worden. Hij vertelde dat die avond de wethouder, die hij zeer hoog achtte, zich moest verdedigen in de raad over de SodM kritiek op hun organisatie, en was van mening dat er momenteel teveel gedoe was tussen SodM en de gemeente dat onnodig spanning zette op het hele gebeuren.

Leidt af van de hoofdvraag nl of het project nu als verloren beschouwd moest worden of dat er nog mogelijkheden waren om tot een succesvolle ontwikkeling te komen. Om dit punt te adresseren en de lucht te klaren kwamen wij overeen een vier-weg gesprek te hebben met ons beiden en de heren Gijsbertsen en Ik gaf specifiek aan dat de IGM 23 oktober weer terug zou zijn van vakantie maar de burgemeester vond de zaak urgent en zag geen noodzaak daar op te wachten.

We spraken ook nog kort over het WOB verzoek over het gespreksverslag van 28 augustus tussen SodM en Warmtestad/gemeente, waarin hij aangaf dat niemand van de aanwezigen de kritiek op hun organisatie als dusdanig herkend had. Ook maakte hij het formele punt dat het gespreksverslag eigenlijk meer als een gespreksnotitie van een van de partijen (SodM dus) gezien moest worden aangezien Warmtestad zich niet in dit verslag herkende.

Hij sloot af met dank voor het prettige gesprek en de mededeling dat hij spoedig contact op zou nemen om dit overleg te organiseren.

Vervolg en voorbereiding:
Naar aanleiding van dit telefonische gesprek is in het DT op 16/10 besloten dat het essentieel was om beide heren helder te maken waarom SodM nu eigenlijk bezorgd is over dit project, en de indruk weg te nemen dat er wel een weg voorwaarts gevonden kan worden waar "beide partijen zich in kunnen vinden".

Maandag 16 oktober korte mail gestuurd naar de burgemeester met voorgestelde agenda, en waarin ik voorstelde ook en ɔij dit overleg te laten aanschuiven. De burgemeester antwoordde dat hij vond dat dit het karakter van het overleg dan behoorlijk veranderde maar dat we hier nog even telefonisch overleg zouden hebben (mails bijgesloten). Telefoonoverleg uiteindelijk dinsdagmorgen 17/10, waarin de burgemeester stelde

dat het klaren van de lucht toch eigenlijk zijn hoofddoel was van het overleg, en dat hij ook een formeel gespreksverslag niet wilde. Op mijn suggestie dat we toch zouden moeten afstemmen wat eventueel naar buiten gebracht zou worden vermeldde hij dat niemand in hun omgeving op de hoogte was van dit overleg, en dat hij hier dus ook geen vragen over verwachtte. Ook gaf hij aan in het technisch verhaal niet zo geïnteresseerd te zijn maar echt meer op de samenwerking wilde focussen en hoe die te verbeteren. Ik gaf aan dat een goede duiding van de technische risico's zoals wij die zagen naar onze mening essentieel was aangezien de discussie over de vele "misverstanden en verschillen van interpretatie" juist veelal door een onvoldoende begrip van het technisch verhaal veroorzaakt werden.

Besloten overleg te beginnen met viertal Den Oudsten, Gijsbertsen, en vervolgens de presentatie van de technische risico's te laten doen, en de rol van SodM in dit dossier te laten duiden alsmede de huidige WOB verzoeken te laten toelichten.

Het overleg (17 oktober):

Introductie:
Korte voorstelronde waarin beider doelstellingen van dit overleg werden doorgenomen. Het klaren van de lucht en het komen tot een betere samenwerking was het hoofddoel van de bezoekers, maar SodM legde uit waarom ook essentieel was om de technische risico's en de rol van SodM in het geheel toe te lichten, gezien de vele schijnbare misverstanden.

De bezoekers gaven een kort overzicht van de situatie vanuit hun perspectief en gaven aan dat veel van de kritiek van SodM niet als dusdanig herkend was, en uitten hun ontevredenheid wbt de communicatie rondom de brief naar de Minister omtrent de vergunning. Specifiek wilden de bezoekers begrijpen waarom er een "omslagpunt" plaats had gevonden omtrent de samenwerking tussen Warmtestad en SodM en wat daar dan wel aan ten grondslag had gelegen. SodM informeerde geen omslagpunt te herkennen en dat er wel degelijk continu was gewezen op de significante zorgen omtrent de seismische risico's. Burgemeester en wethouder spraken frustratie uit dat SodM niet bereid was geweest de getoonde dia's op 28 augustus aan het Warmtestad team toe te sturen/mee te geven. SodM is hier reeds duidelijk over geweest in eerdere discussie- de laatste sheet is wel opgestuurd en SodM wilde niet de indruk wekken dat dit de formele beoordeling was van de aangeleverde cijfers alsof het een SRA betrof.

SodM stelde voor dieper op de wederzijdse frustraties in te gaan na een korte uitleg over de rol van SodM en waarom SodM nu eigenlijk bezorgd is over dit project.

Technische risico's en outlook i.a.v.
leidde het gezelschap door een presentatie over de technische risico's van dit project (wat veroorzaakt nu eigenlijk aardbevingen in het algemeen en in dit geothermieveld in het bijzonder, wat is het belang van wel of geen depletie van dit reservoir, de beperkte bruikbaarheid van een TLS en de rol van de interne breuken in het veld). Eindconclusie was dat met de informatie nu voorhanden (losse onsamenhangende rapporten in afwachting van de eerste SRA) er een verwachte kans is van ongeveer 15% op een beheersbare warmteproductie. Hieromtrent werd door de bezoekers om verdere duiding gevraagd en benadrukte SodM nogmaals dat de kans op een succesvolle start van een winningsfase minder dan 20% werd beschouwd.

Vervolgens werd uitleg gegeven over de kritische go/no go beslispunten die deze onzekerheid beter kunnen definiëren (boren 1e put, testen 1e put, evt. boren en testen 2e put) met uiteindelijke mijlpaal de aanvraag van een winningsvergunning en de warmte productie. Op de vraag of we nu al iets konden zeggen over het boren van de eerste put gaf SodM aan te verwachten dat dit veilig zou kunnen gebeuren gezien de gegevens waarover SodM momenteel beschikt.

Na deze uitleg verliet de zaal, en werd er vanuit de burgemeester sterk aangedrongen op alle medewerking van SodM om de SRA zo snel mogelijk te beoordelen. SodM gaf aan dat daartoe toch eerst een SRA ingediend zou moeten worden, waarna we dit op eenzelfde manier zouden

behandelen als alle andere aanvragen op dat moment. Den Oudsten benadrukte het feit dat SodM naar zijn mening een morele verplichting heeft om dit absolute voorrang te geven. Na deze herhaalde oproep gaf Laane aan dat het ook een morele verplichting was voor het project om op tijd een SRA in te dienen, en dat de verantwoordelijkheid voor een tijdig doorlopen van de stappen niet bij SodM kan worden gelegd.

et vervolgens de dia zien waarop de fases en eerstvolgende milestones geschetst waren, waarin evt. goedkeuring (afhankelijk van de duur van vooraf gaande fases) van de eerste SRA en het boor programma in de 2de helft van het 1ste kwartaal 2018 valt. Deze dia werd door de bezoekers helder gezien. De burgemeester bezag de timing van de beoordeling van de SRA in detail. Er was geen verdere discussie over deze planning en prioriteitstelling van SodM.

Rol SodM en WOB verzoeken i.a.v.
Toelichting op de rol van SodM, de vergunningverlener en de projecteigenaar in de verschillende projectfasen aan de hand van het overzicht (zie presentatie en uitgereikte sheet). De eerste SRA die Groningen in november aanlevert is de eerste van een flink aantal poortjes voor de vergunningverlening. De burgemeester en wethouder (hierna 'Groningen') zijn hiermee bekend.

SodM constateert dat de huidige investeringen van Groningen ver zijn vooruitgelopen op de SRA's en nog te verlenen vergunningen door de Minister van EZ. SodM ziet hierin en in media uitingen van de wethouder en programmadirecteur, overleggen met de projectorganisatie en de raadsvergadering van 11/10 niet terug dat Groningen de technische risico's goed in beeld heeft en de beperkingen van het TLS kent.
Groningen vindt de perceptie van SodM niet juist. De veiligheid van de burger staat voorop, de risico's zijn bekend. De wethouder stelt consequent te hebben gecommuniceerd over de risico's en de inzetbaarheid van het TLS te hebben gekwalificeerd. De burgemeester geeft desgevraagd aan dat de verantwoordelijkheid voor voortgang van het project en aansprakelijkheid voor vertraging niet ligt bij SodM.

Communicatie
Groningen heeft de opstelling en communicatie van SodM (Staat van de sector Geothermie en advies aan de Minister over overdracht opsporingsvergunning van Groningen aan WSG) over de risico's en de kwaliteit van de organisatie ervaren als donderslag bij heldere hemel en niet passend bij een toezichthouder. De media aandacht heeft het een extra politieke lading gegeven. SodM ziet dit geheel anders en gaat hier niet opnieuw op in. SodM geeft wel aan dat er herhaaldelijk sinds Q1 2016 om een SRA is gevraagd wat wel degelijk aangaf dat SodM bezorgd bleef over de seismische risico's van het project.

Groningen zou graag komen tot nadere afstemming over de communicatie. De partijen zijn het eens dat ze zijn gebaat bij zo min mogelijk ruis in de communicatie. Over de inhoud van de communicatie kan SodM als toezichthouder geen afspraken maken.

<u>WOB verzoeken:</u> SodM heeft aan twee WOB verzoeken ontvangen. Aanvankelijk beperkte de eerste zich tot de vastlegging van het overleg van 28/8, later is deze uitgebreid tot alle vastgelegde informatie over de risico's van het project. SodM overhandigt Groningen de openbaar te maken stukken en verzoekt om binnen 4 dagen aan te geven of deze informatie bevat die niet kan worden overlegd en op grond van welk artikel van de WOB. Groningen verzoekt op de stukken aan te geven welke intern zijn gebleven en welke gedeeld met hen. SodM zegt dat toe. Groningen heeft eveneens WOB verzoeken ontvangen en zal dezelfde aanpak hanteren.

Vervolgstappen
In de raadsvergadering van 31 oktober wordt besproken of het project zal worden voortgezet en welke financiële consequenties dit heeft. Er wordt geen definitieve go/no go beslissing genomen. De wethouder geeft aan dat de perceptie van SodM op grond van zijn uitingen in de raadsvergadering van 11/10 onjuist is als het gaat om het Traffic Light Systeem en het te nemen besluit op 31 oktober. Groningen wil zorgen voor een professionele organisatie, die de stappen voor vergunningverlening op juiste wijze doorloopt. Daarbij is helder dat dit geen garantie is voor succes van het project.

Groningen bracht nogmaals op dat SodM de morele verplichting om snel tot een oordeel te komen over de eerste SRA. SodM verwacht in Q1 (feb/maart) een oordeel te kunnen geven, o.a. na review via het Kennisprogramma Effecten Mijnbouw. SodM zag de verplichting van Groningen om de vereiste stappen te doorlopen, te beginnen met aanlevering van de eerste SRA. Groningen vroeg wat er nog nodig is t.a.v. de projectorganisatie om te komen tot een SRA. SodM gaf aan dat borging van seismische kennis binnen het kern project team een absolute vereiste is, die tot voor kort ontbrak. Er werd vervolgens aangegeven dat de huidige Project Manager (of anderen binnen het kern team) niet de benodigde expertise heeft om aangeleverde onderzoek rapporten op hun waarde te evalueren.

Agenda

- Introducties
- Overleg doelstelling gemeente Groningen en SodM
- Technische risico's..... Waarom is SodM bezorgd?
- Rol van SodM
- WOB verzoeken bij SodM

Druk verandering in geothermie systeem

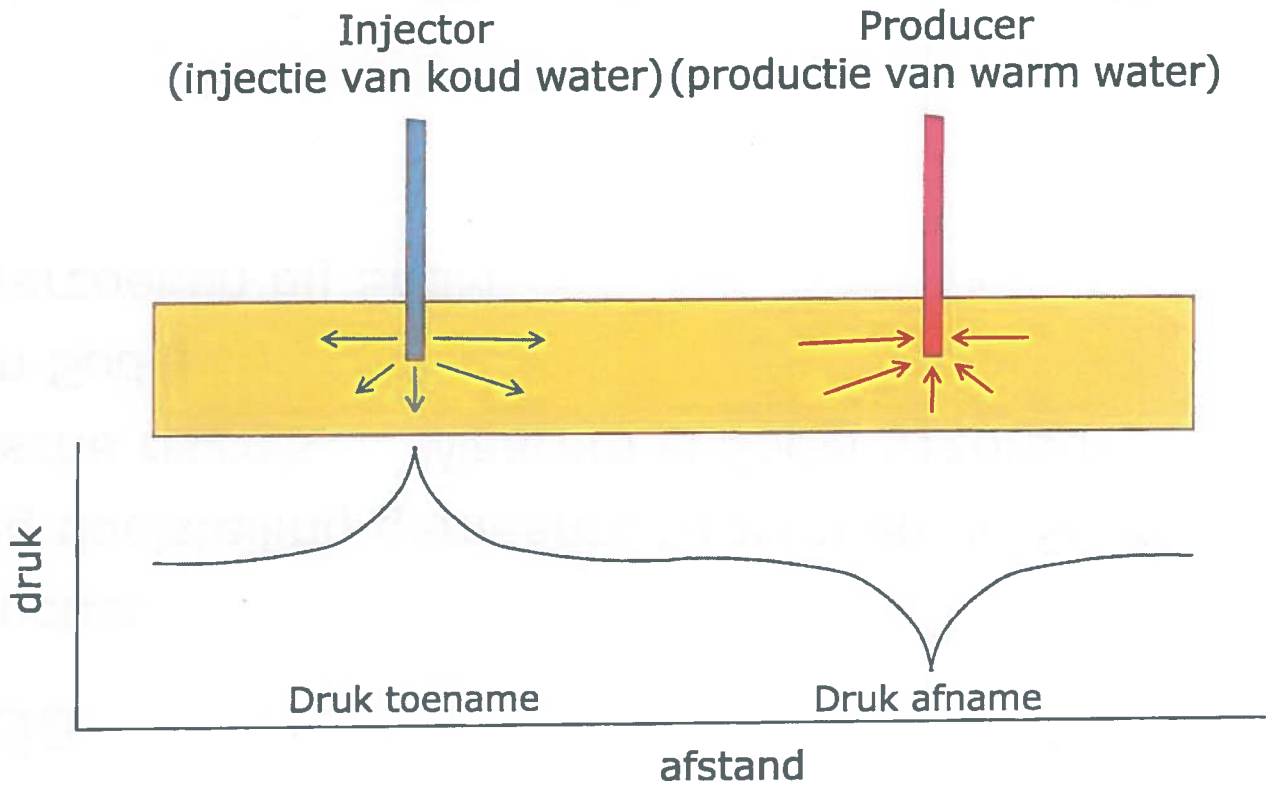

Oorzaak aardbevingen

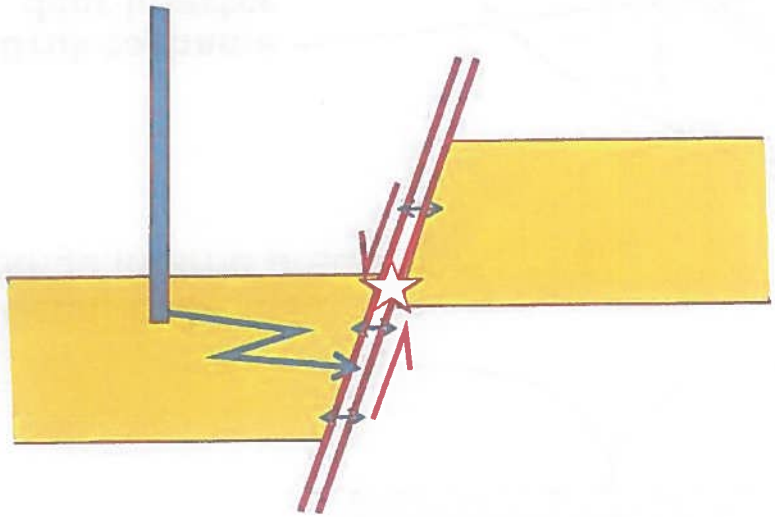

Injectie zorgt voor druktoename in de breuk

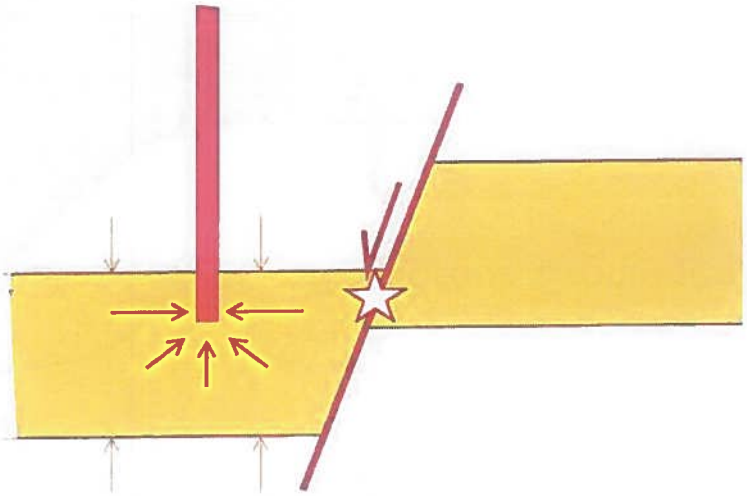

Productie zorgt voor drukafname in het reservoir (depletie)

(differentiële compactie, oorzaak aardbevingen Groningen gasveld)

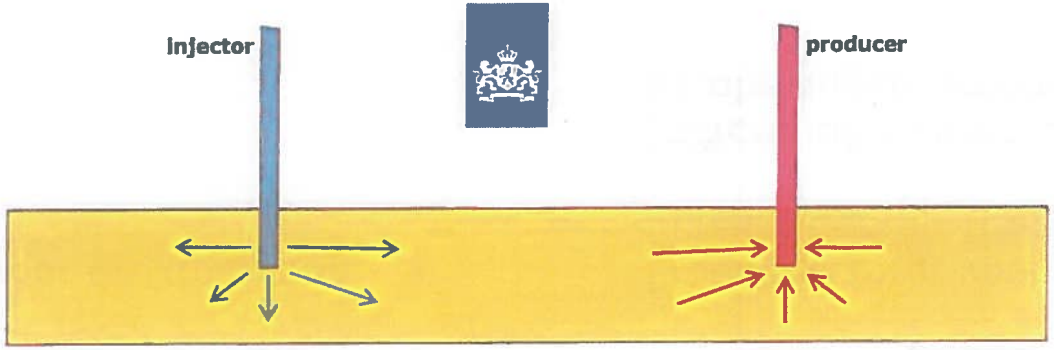

Scenario Qcon, t=30 jaar,
ondoorlatende interne breuken

Randbreuk Groningen gasveld

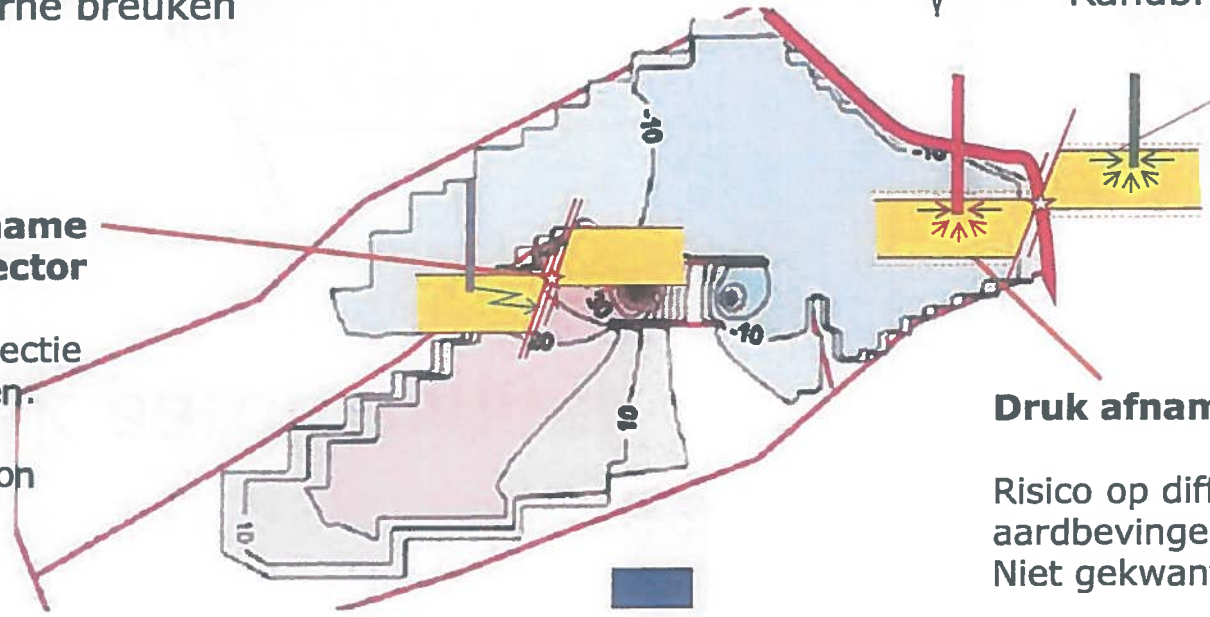

Druk toename door injector

Risico op injectie aardbevingen.

Focus IF/Qcon rapport

Druk afname door producer

Risico op differentiële compactie aardbevingen
Niet gekwantificeerd door WarmteStad

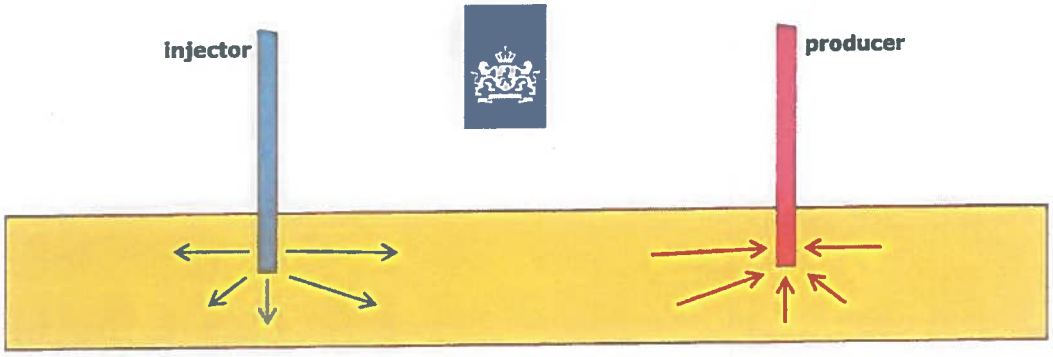

Scenario Qcon, t=30 jaar,
ondoorlatende interne breuken

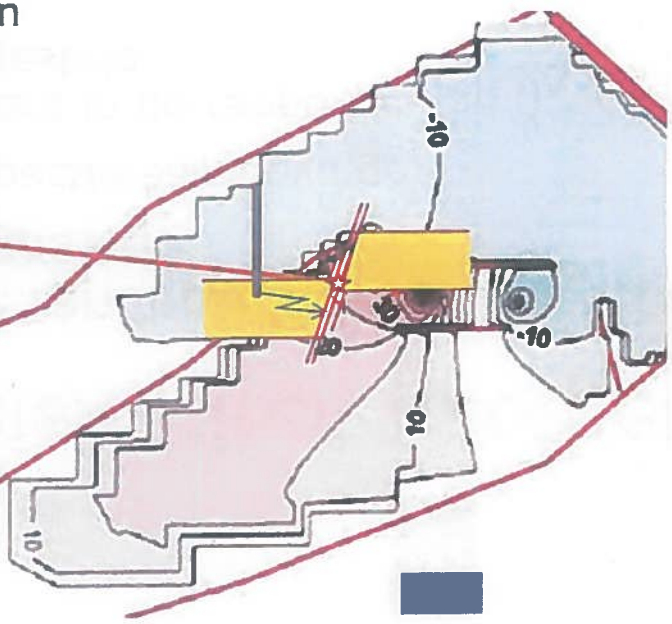

Druk toename door injector

Risico op injectie aardbevingen.

Focus IF/Qcon rapport

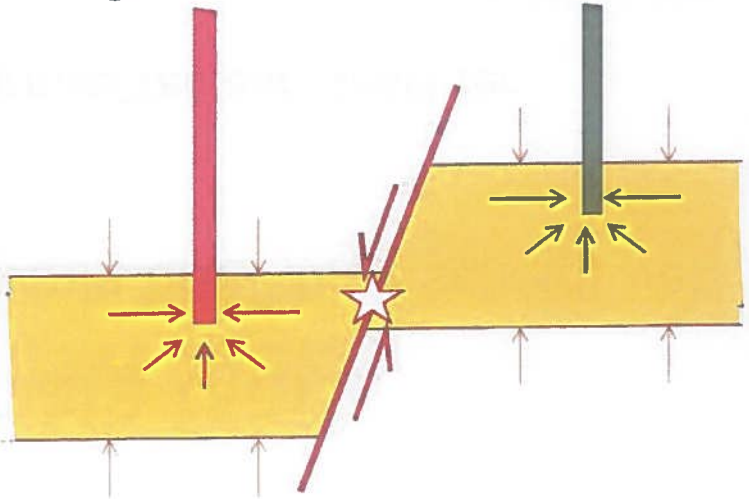

aardbevingen

Niet gekwantificeerd door WarmteStad

Mogelijke seismiciteit geothermie blok

1. Beweging op de randbreuk die het geothermie breukblok scheidt van het Groningen gasveld.
   - Differentiële compactie aardbevingen
   - Niet gekwantificeerd in de rapporten die door WarmteStad aan SodM ter beschikking zijn gesteld

2. Beweging op de breuken in het geothermie breukblok
   - Risico door hoge verwachte injectiedrukken
   - Maximale magnitude 3,2 +/- 0,3
   - Focus IF/Qcon rapporten

Traffic Light System beperkt bruikbaar

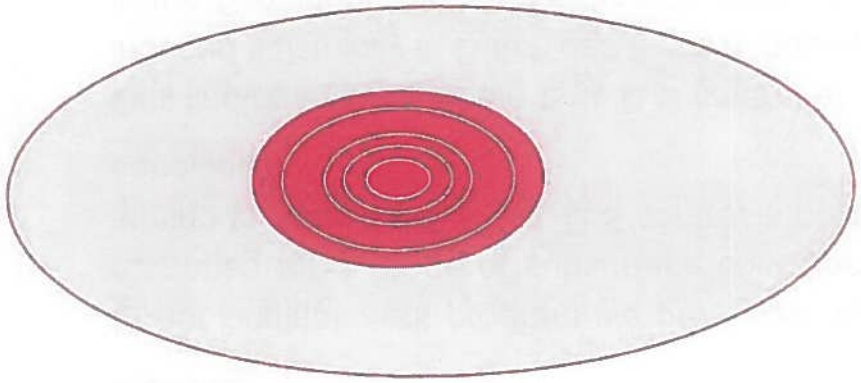

Breuk niet kritisch gespannen.
Seismiciteit ontwikkelt zich van kleine magnitudes naar grotere magnitudes

TLS beheersing mogelijk
TLS = aan/uit systeem !

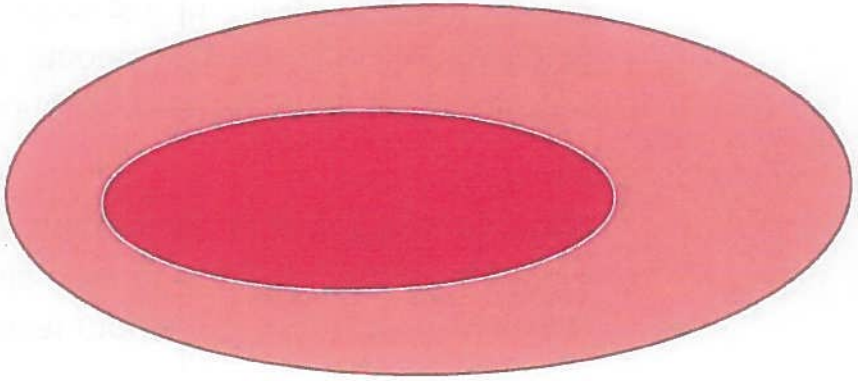

Breuk kritisch gespannen over groter gebied.
Seismiciteit kan beginnen met grote magnitudes.

TLS beheersing onmogelijk

Traffic Light System (TLS)

8 RECOMMENDATIONS FOR FURTHER WORK

The main findings of this study indicate that under certain conditions, TLS control is not feasible.

In our original work program we proposed using numerical models to simulate a seismicity response for a range of subsurface conditions. With this type of sensitivity study we were aiming to demonstrate that TLS control is possible in the entire range of possible subsurface conditions.

Our findings now indicate that TLS control at the desired level does not work for production induced seismicity in Dutch gas fields. Consequently, it is theoretically possible that depletion in the Groningen gas field causes a damage relevant earthquake in the geothermal license area without smaller magnitude precursors. This may happen independently from any geothermal activities.

Therefore, the planned numerical sensitivity study will most likely demonstrate that TLS control is not always possible.

Drukdaling (depletie) in geothermie blok

- Het geothermie doublet is in de zelfde formatie gepland als waaruit in het aangrenzende Groningen gasveld, gas wordt gewonnen.
- Door de drukdaling in het Groningen gasveld zou ook de druk in het geothermie blok gedaald kunnen zijn als er een verbinding tussen deze blokken bestaat
- Aanwijzingen dat deze communicatie er is zijn:
  - Bodemdaling buiten het Groningen gasveld
  - Seismiciteit op breuken buiten het Groningen gasveld
- Hoeveel de druk gedaald is, is onbekend

- Waarom is de drukdaling van belang?

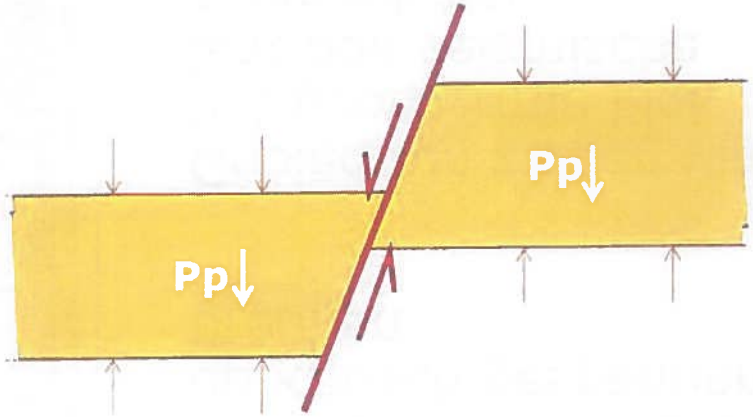

Door drukdaling kunnen de breuken in het geothermie kritisch gespannen zijn en daardoor eerder instabiel worden met aardbevingen tot gevolg

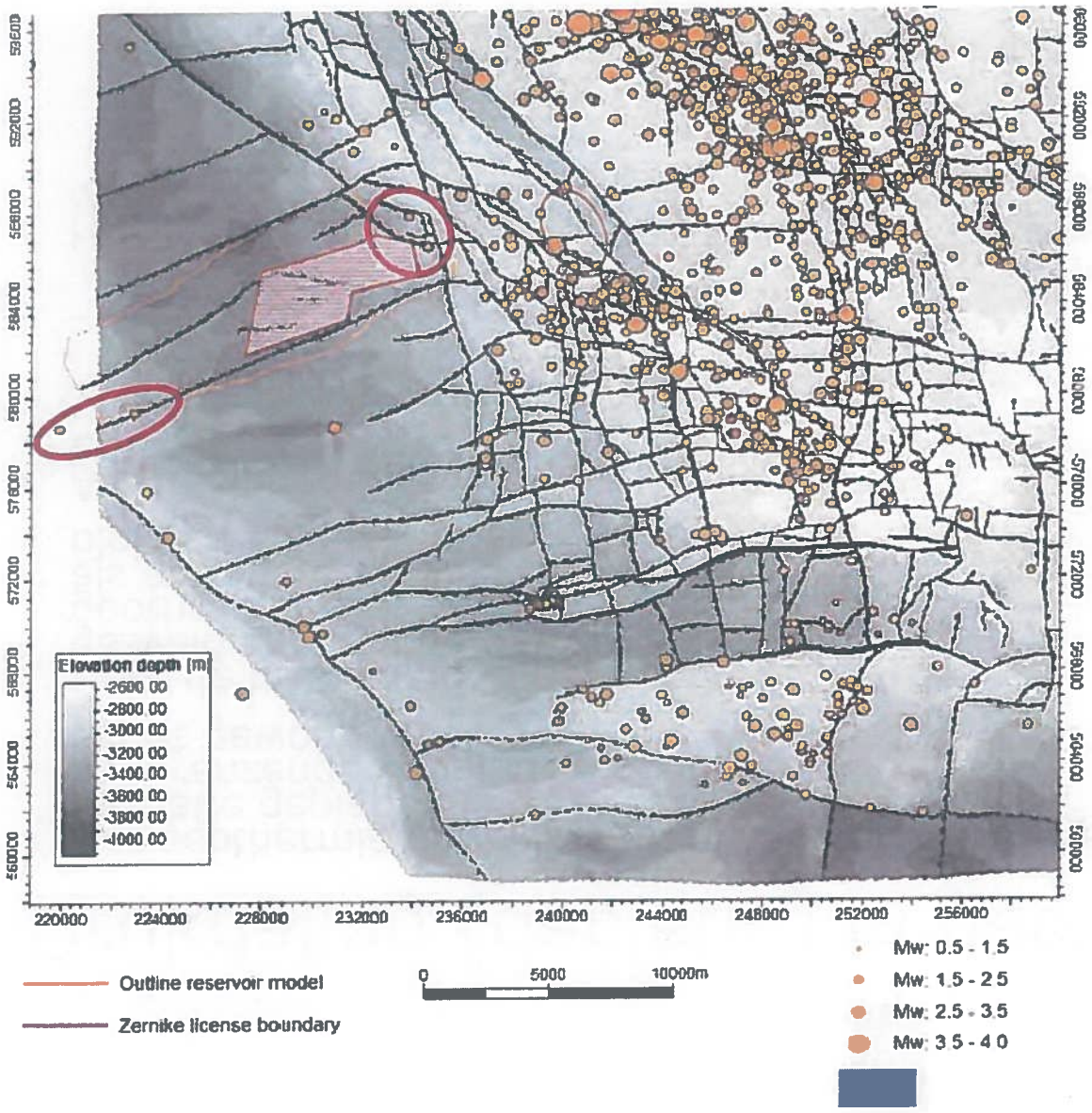

- Seismische activiteit op oostelijke en zuidelijke randbreuk (rode ellipsen)
- Deze seismiciteit duidt op kritisch gespannen breuken
- Gebied ten zuiden van het geothermie blok laat ook seismische activiteit zien

Eigenschappen interne breuken

- De doorlaatbaarheid van de breuken in het geothermie blok zijn belangrijk om twee redenen:

1. Drukopbouw in de breuk

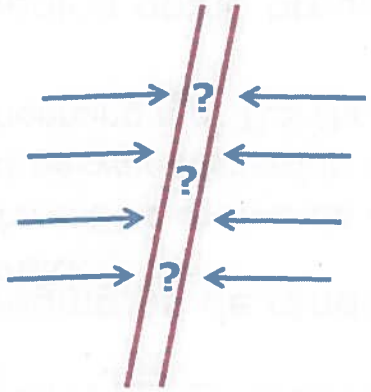

2. Drukverdeling in het geothermie blok

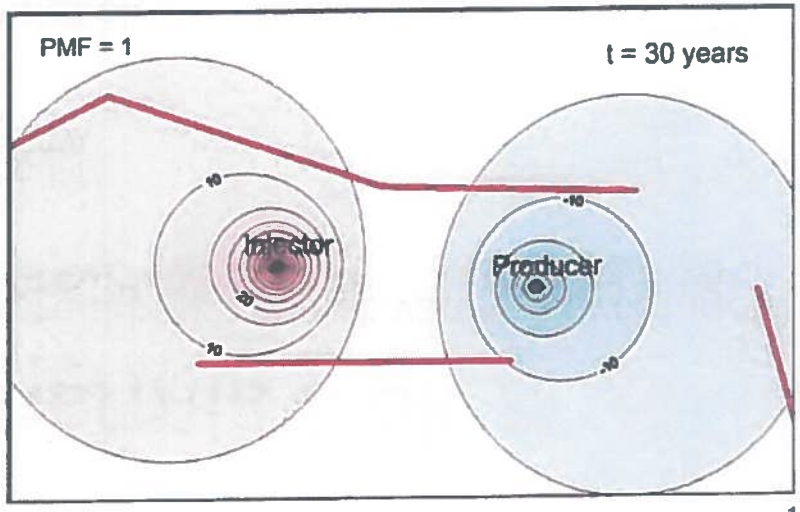

Mogelijke seismiciteit geothermie blok

1. Beweging op de randbreuk die het geothermie breukblok scheidt van het Groningen gasveld.
   - Differentiële compactie aardbevingen
   - Niet gekwantificeerd in de rapporten in het bezit van SodM
   - Beheersing met TLS (hoogstwaarschijnlijk) onmogelijk

2. Beweging op de breuken in het geothermie breukblok
   - Volledig ongedepleteerd (onwaarschijnlijk volgens WarmteStad en SodM).
     - Laagste risico
     - Operatie met TLS hoogstwaarschijnlijk mogelijk.
   - Deels gedepleteerd (grens <50bar volgens WarmteStad, <30bar volgens SodM)
     - Matig tot hoog risico afhankelijk van eigenschap interne breuken
     - beheersing met TLS voor interne breuken mogelijk
   - Grotendeels meegedepleteerd met het Groningen gasveld
     - Hoog risico
     - beheersing met TLS (hoogstwaarschijnlijk) onmogelijk

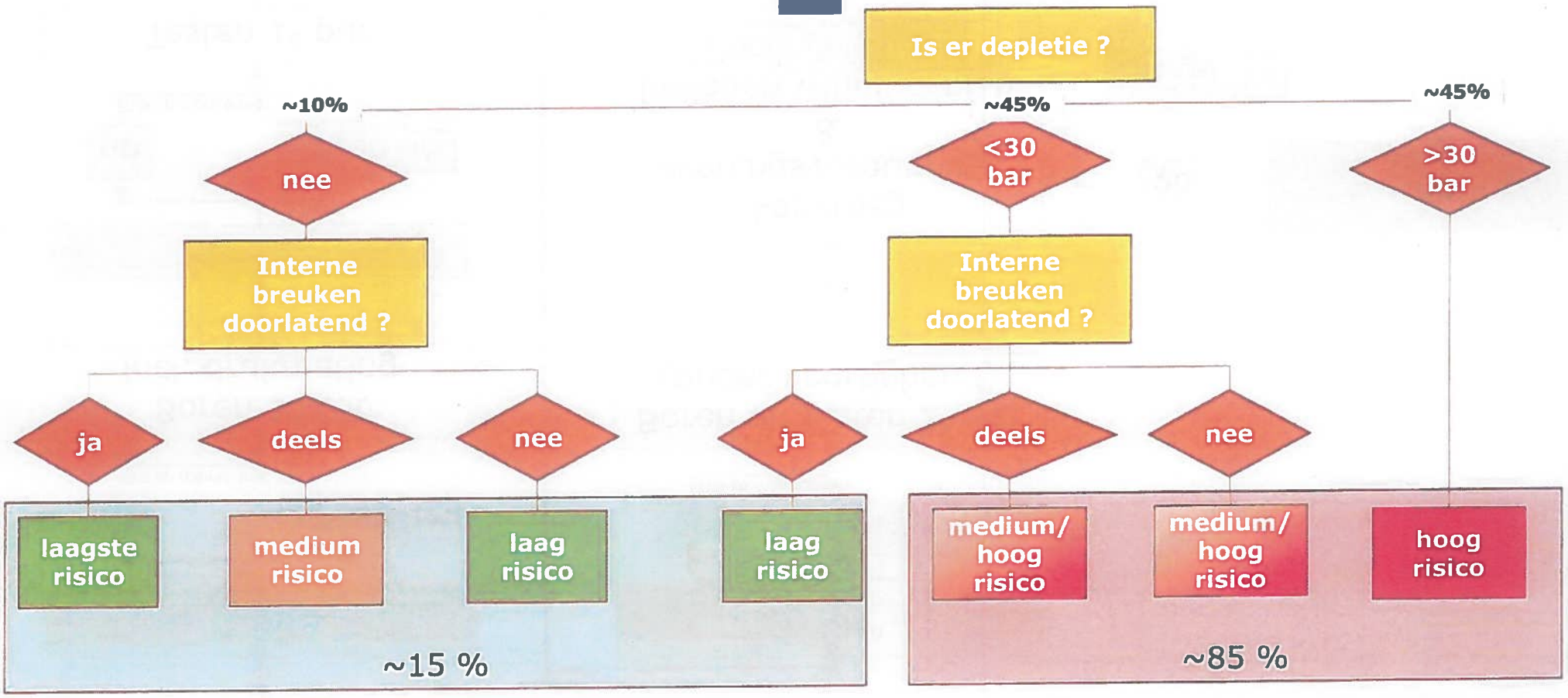

p.s. in deze analyse is het risico van fracken van de formatie vanwege de hoge injectiedrukken nog niet meegenomen.

Seismisch Risico Analyse

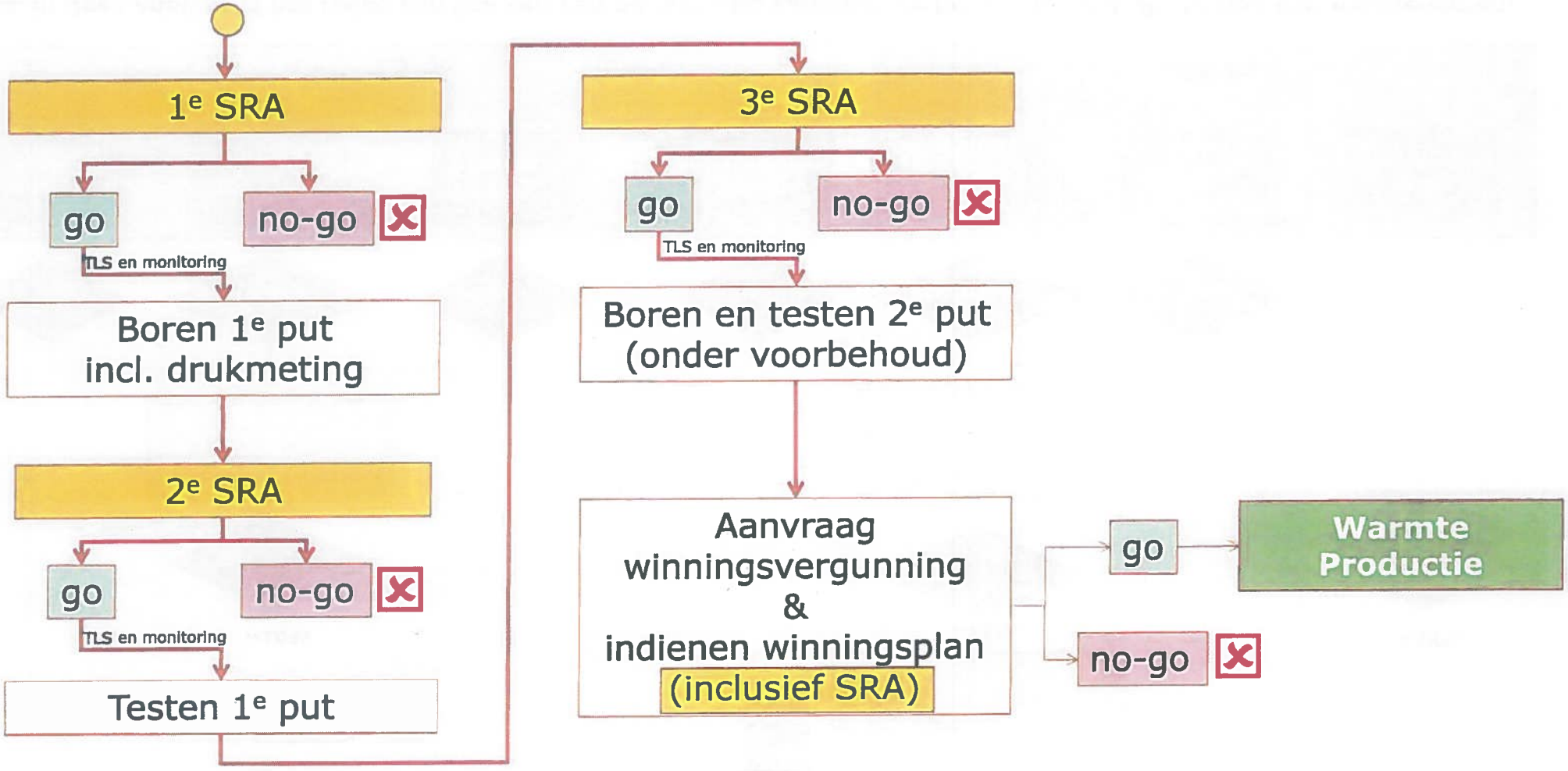

Rol van SodM

SodM beoordeling op:

- Opsporingsvergunning → hoe capabel is MO
  advies in nov 2010: *onvoldoende kennis en ervaring, maar voorschriften opnemen in vergunning*

- MER aanmeldingsnotitie
  advies aan EZ 13/4/2017: *"Voorafgaand aan het boren en testen van de putten dient de onderneming, ten genoegen van de inspecteur generaal der mijnen, het seismisch risico ten gevolge van het boren en testen van de putten in kaart te brengen."*

- Andere beoordeling momenten zijn er nog niet geweest. Alleen overleggen ivm "compliance assistance".

"Compliance Assistance is een methodiek om iemand of een bedrijf beter in staat te stellen om zelf voor naleving te zorgen. Hiervoor zijn vele vormen denkbaar, maar het heeft altijd te maken met de overdracht van kennis en informatie."

- Volgend beoordeling moment:
  Boorprogramma (incl. SRA)

Project fase		Mijnbouw onderneming	EZ	SodM	tijdlijn
pre-werk		Quick scan geologie Aanvraag opsporingsvergunning	STRONG afweging afgeven opsporingsvergunning	advies over techn. Capaciteit MO aan EZ	
Opsporingsfase	voorbereiding	geologisch onderzoek identificatie project risico b.v. genoeg permeabiliteit, genoeg warmte etc. evt. aanvraag subsidies	beoordeling subsidies, RNES, SDE+ etc.		
		identificatie veiligheidsrisico b.v. seismiciteit, bodemzeling etc. aan de hand van de risico's worden risicobeheersmaatregelen voorgesteld		compliance assistance	
		Mer aanmeldingsnotitie.	vrijstelling opstellen MER	SodM adviseert EZ milieu effecten	
	constructie	opstellen boorprogramma 1e put, eventueel met SRA waar nodig boren		beoordeling boorprogramma 1e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens uit boren 1e put opstellen test programma 1e put testen 1e put		beoordeling test programma 1e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 1e put opstellen boorprogramma 2e put boren		beoordeling boorprogramma 2e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens opstellen testprogramma 2e put testen 2e put		beoordeling testprogramma 2e put	
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 2e put opstellen test programma doublet test doublet		beoordeling testprogramma doublet	
winningsfase	voorbereiding	update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens test doublet aanvraag winningsvergunning	uitzetten adviesaanvragen afgeven winningsvergunning	advies aan EZ over capaciteit MO, veiligheid aanwezende	
		aanvraag winningsplan	uitzetten advies aanvragen instemmingsbesluit met winningsplan	advies aan EZ over geplande winning incl. beoordeling (seismische) risicoinvertarisatie en risico beheersmaatregelen	
	produceren	start winning			
abandonering	voorbereiding	opstellen verlatenplan opstellen werkprogramma verlaten		beoordeling plan beoordeling werkplan	
	verlaten	uitvoeren werkplan			

Rol van So

SodM beoordeling c

- Opsporingsvergunni
  advies in nov 2010:
  voorschriften opnem

- MER aanmeldingsno
  advies aan EZ 13/4/
  testen van de putte
  van de inspecteur g
  risico ten gevolge va
  in kaart te brengen.

- Andere beoordeling
  Alleen overleggen iv

"Compliance Assistan
bedrijf beter in sta
zorgen. Hiervoor zijn
altijd te maken

- Volgend beoordeling
  Boorprogramma (in

		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 1e put opstellen boorprogramma 2e put boren		beoordeling boorprogramma 2e put
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens opstellen testprogramma 2e put testen 2e put		beoordeling testprogramma 2e put
		update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens testen 2e put opstellen test programma doublet test doublet		beoordeling testprogramma doublet
winningsphase	voorbereiding	update risico invertarisatie en risico beheersmaatregelen met verkregen gegevens test doublet aanvraag winningsvergunning	uitzetten adviesaanvragen afgeven winningsvergunning	advies aan EZ over capaciteit MO, veiligheid omwonende
		aanvraag winningsplan	uitzetten advies aanvragen instemmingsbeisuit met winningsplan	advies aan EZ over geplande winning incl. beoordeling (seismische) riscoinvertarisatie en risico beheersmaatregelen
	produceren	start winning		
abondonering	voorbereding	opzetten verlatenplan opstellen werkprogramma verlaten		beoordeling plan beoordeling werkplan
	verlaten	uitvoeren werkplan		

Groningen-2 fases & mile stones

Van:
Verzonden: dinsdag 3 oktober 2017 19:55
Aan:

CC:

Onderwerp: RE: Voorbeelden toetsing technische capaciteiten en competenties warmtestad.docx
Bijlagen: Voorbeelden toetsing technische capaciteiten en competenties warmtestad_v2.docx

Team,

Aangehecht heb ik getracht de SodM feitelijke bevindingen die hebben geleid tot onze kritische project organisatie beoordeling gestructureerd weer te geven.

Zoals je ziet 1-op-1 gezet met de evaluaties die SodM heeft verwoord in haar advisering aan de minister.

Dit is voor intern gebruik en kan verder aangescherpt worden. Primair om voor iedereen eenduidig te zijn in onze feitelijke constateringen en conclusie.

Open voor opmerkingen en verbeteringen.

Ik heb originele input in bijlage achterin document gezet ter referentie.

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells
.....
Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
.....
T + 31 70 M +31 6
F + 31 70 379 84 55
@minez.nl
li@minez.nl

http://www.sodm.nl

Van:
Verzonden: maandag 2 oktober 2017 9:25
Aan
CC:
Onderwerp: voorbeelden toetsing technische capaciteiten en competenties warmtestad.docx

Hierbij de door mij uitgebreide versie. Ik heb ook een aantal punten er dubbel ingezet omdat ze op meerdere punten betrekking hebben.

EXTRACT UIT ADVIES BRIEF AAN DE MINISTER DD 28 SEPT

Om te adviseren over de overdracht van de opsporingsvergunning heeft SodM, conform artikel 20 juncto artikel 9 eerste lid van de Mijnbouwwet, de aanvraag getoetst aan de volgende criteria:

a. Technische capaciteiten en competentie van de aanvrager:
   - Ter zake kundig management;
   - Voldoende vakbekwaam (staf)personeel met relevante kennis o.a. op het gebied van geologie en mijnbouw zodat ze geacht kunnen worden de mijnbouwkundige processen van het aardwarmte project te beheersen;
   - Personeel, dat voldoende bekend is met de Nederlandse wet- en regelgeving;
   - Een organisatie, die in staat is om adequaat te handelen als er zich calamiteiten voordoen;

a) Toetsing technische capaciteiten en competentie

De technische capaciteiten en competentie van WarmteStad B.V. verschillen niet wezenlijk van de huidige vergunninghouder, de gemeente Groningen, omdat het grootste deel van het management, het personeel en de externen niet gewijzigd is.
SodM meent dat de beoogde vergunninghouder in principe over voldoende technische mogelijkheden zou moeten kunnen beschikken door inhuur van deskundige externe adviseurs maar plaatst daarbij de volgende kanttekeningen:

- SodM acht naadloze en goede communicatie een essentiële voorwaarde voor de veilige uitvoering van dit project, zeker gezien de risico's en de nabijheid van bebouwde omgeving. Verwarring tussen de technische staf en het project management tijdens project overleggen met SodM, geeft SodM reden om te twijfelen over de kwaliteit van de interne communicatie binnen WarmteStad.
- SodM stelt vast dat het integraal risicobesef binnen de WarmteStad projectorganisatie onvoldoende is. Door gebrek aan expertise worden risico's stelselmatig onderschat. Aantoonbaar solide begrip van de risico's van dit project en de beheersing daarvan zijn essentieel voor de voortgang van dit project.
- Door het gebrek aan expertise op het gebied van seismiciteit binnen de WarmteStad projectorganisatie kan goed opdrachtgeverschap onvoldoende ingevuld worden. Hierdoor wordt de inhoudelijk slechte kwaliteit van sommige rapporten niet onderkend. SodM vindt dit een project-risico en daardoor ongewenst zeker voor een project op deze locatie in de nabijheid van gasvelden waar geïnduceerde seismiciteit leidt tot verhoogde seismisch risico's.

Voorbeelden toetsingscriterium technische capaciteiten en competenties

Onvoldoende interne communicatie (alle feiten uit WSG overleg 28 aug):

Gebaseerd op volgende feiten:

- Onbekend met de slechte kwaliteiten van de SGS rapporten
  - "was jij hiervan op de hoogte?"
- Onbekend met noodzaak tot inlevering van SRA vooraf aan boring
  - "waarom is dit ons niet bekend?"
- Onbekend met de belangrijkste risico's
  - "waarom hebben jullie dit niet eerder verteld?
- Gemeenteraad perceptie dat deugdelijke SRA vooraf ging aan hun investeringsbeslissing
  - "er is geen integratie van de deel rapporten in de vorm van een SRA"

- **SodM acht naadloze en goede communicatie een essentiële voorwaarde voor de veilige uitvoering van dit project, zeker gezien de risico's en de nabijheid van bebouwde omgeving. Verwarring tussen de technische staf en het project management tijdens project overleggen met SodM, geeft SodM reden om te twijfelen over de kwaliteit van de interne communicatie binnen WarmteStad.**

Onvoldoende integraal risico besef:

Gebaseerd op volgend feiten:

- WSG inschatting risico's nagenoeg verwaarloosbaar klein
  - IF/QCON quickscan resulteert in "regio risico" en tevens medium seismisch risico (DAGO implementatie??)
- Alleen depletie wordt gezien als een parameter voor seismiciteit
  - Bovendien wordt veilige bovengrens van depletie onderschat
  - Relatief hoge injectie drukken door WSG onderkent als seismisch risico (Vraag: zowel voor Westelijke RB als voor interne breuken?)
- Te hoge verwachting van effectiviteit van het TLS
  - (Onterechte) aanname dat bevingen toenemen in sterkte in verloop van tijd
  - (Onterechte) aanname dat grotere beving wordt vooraf gegaan door meerdere kleine bevingen
  - (Onterechte) aanname dat de sterkte van bevingen kan worden beïnvloed
  - (Onterechte) aanname dat de time delay tussen interventie ingreep en effect klein genoeg is
- Het risico van de verschillende randbreuken die het WSG blok scheiden van de omliggende producerende gasvelden

- **SodM stelt vast dat het integraal risicobesef binnen de WarmteStad projectorganisatie onvoldoende is. Door gebrek aan expertise worden risico's steiselmatig onderschat. Aantoonbaar solide begrip van de risico's van dit project en de beheersing daarvan zijn essentieel voor de voortgang van dit project.**

Gebrek aan seismische expertise:

Gebaseerd op volgende feiten:

- Project Mgr wordt geacht objectief de seismische studies te kunnen evalueren
- SodM geeft aan tijdens 28 aug overleg met WSG dat het bezorgd met de onvoldoende borging van seismische expertise (kennis en ervaring) binnen de WSG project organisatie
- Daardoor onvoldoende evaluatie van de opgestuurde studie rapporten en onvoldoende integraal risico besef

- **Door het gebrek aan expertise op het gebied van seismiciteit binnen de WarmteStad projectorganisatie kan goed opdrachtgeverschap onvoldoende ingevuld worden. Hierdoor wordt de inhoudelijk slechte kwaliteit van sommige rapporten niet onderkend. SodM vindt dit een project-risico en daardoor ongewenst zeker voor een project op deze locatie in de nabijheid van gasvelden waar geïnduceerde seismiciteit leidt tot verhoogde seismisch risico's.**

BIJLAGE:

Voorbeelden toetsingscriterium technische capaciteiten en competenties

- **Interne communicatie:**

Nadat SodM heeft medegedeeld dat de rapporten van SGS van slechte kwaliteit waren en onjuistheden bevat vroeg Takkenbos aan 'was jij hiervan op de hoogte?'.

SodM heeft haar zorgen herhaaldelijk geuit door te vragen om de SRA en daarbij aan te geven dat wij het belangrijk vinden dat deze voor het boren gereed en beoordeeld is. Dit is besproken in verschillende eerdere overleggen, maar door slechte communicatie niet overgebracht. 'waarom is dit ons niet bekend'.

'Waarom hebben jullie dit niet eerder verteld', ze waren duidelijk niet op de hoogte van de meeste risico's die zeker in ieder geval met zijn gedeeld. Hij heeft dit blijkbaar niet goed doorgespeeld.

De gemeente ambtenaar beroept zich op het feit dat de gemeenteraad de investeringsbeslissing op basis van de SRA heeft gemaakt. Ondertussen geeft op hetzelfde moment aan dat er nog geen integratie van de deelrapporten in de vorm van een SRA is.

- **Risico besef onvoldoende**

WS heeft een heel ander besef van de risico's dan SodM. WS schat de risico's in als verwaarloosbaar tot klein, echter simpele invulling van de quick scan van IF/Qcon geeft allereerst al de speciale risico status van deze regio en ten tweede een medium seismisch risico.

Risico's worden onderschat. Alleen depletie werd gezien als parameter voor mogelijke seismiciteit. Het seismisch risico ten gevolge van de hoge benodigde injectiedrukken leek niet bekend

Het risico zou zijn beheerst met een TLS, die zou de trillingen kunnen opvangen voordat er een voelbare beving plaatsvindt. Ook zou het TLS kunnen vertellen wie een beving zou veroorzaken. Het feit dat voor het werkzaam zijn van een TLS aan een aantal eisen moet worden voldaan (1) de sterkte van een beving neemt geleidelijk toe met de duur van de operatie, 2) elke beving boven een bepaalde waarde wordt voorafgegaan door meerdere kleinere bevingen, 3) er zijn maatregelen mogelijk om de sterkte van de bevingen te beïnvloeden, en 4) De time-delay tussen de ingreep en het effect van de ingreep is voldoende klein om escalatie in het ongewenste domein te voorkomen) lijkt bij warmtestad niet bekend.

De 'veilige grens' van depletie is onderschat door WS, zij lijken de time-lag van de invloed van de productie uit het Groningen gasveld niet mee te nemen.[1]

Het risico van de breuken welke het blok scheiden van de omliggende gasvelden (en welke seismisch actief zijn) worden door WS niet onderkend.

- **Gebrek aan expertise seismiciteit**

Na de vraag van SodM wie de expertise houder op het gebied van seismiciteit is en wie de seismische studies evalueert en beoordeelt werd medegedeeld dat dit doet. Echter heeft volgens SodM geen kennis en ervaring op dit gebied. Dit is ook gebleken uit de slechte kwaliteit (tegenstrijdigheden en inconsistenties) van de opgestuurde rapporten.Het risico van de breuken welke het blok scheiden van de omliggende gasvelden (en welke seismisch actief zijn) worden door WS niet onderkend.

---

[1] Indien de deletie achterloopt op de depletie in het Groningen gasveld, betekend dat dat het effect van de ingrepen ook achter zal lopen en dus de depletie voorlopig met de snelheid uit het verleden verder zal gaan en niet nu al ook zal afnemen met de reductie in de productiehoeveelheden!

De 'veilige grens' van depletie is onderschat door WS, zij lijken de time-lag van de invloed van de productie uit het Groningen gasveld niet mee te nemen.[2]

Alleen depletie werd gezien als parameter voor mogelijke seismiciteit. Het seismisch risico ten gevolge van de hoge benodigde injectiedrukken leek niet bekend

[2] Indien de deletie achterloopt op de depletie in het Groningen gasveld, betekend dat dat het effect van de ingrepen ook achter zal lopen en dus de depletie voorlopig met de snelheid uit het verleden verder zal gaan en niet nu al ook zal afnemen met de reductie in de productiehoeveelheden!

Van:
Verzonden: woensdag 11 oktober 2017 16:06
Aan:

Onderwerp: RE: Uitzending raadsvergadering Groningen

Bedankt

Ter info: Den Oudsten heeft vandaag gebeld en vervolgens is er vanmiddag een gesprek gepland voor komende **dinsdag 17 okt 14.00 uur bij SodM op kantoor**.
Aanwezig zullen zijn de burgemeester van Groningen en gemeente raadslid Dhr Gijsbertsen. Van onze kant zullen dit zijn Deze week verder te bespreken en ter voorbereiding.

Gesprekverslag van mij met Takkebos en met den Oudsten volgen nog.

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Directeur Ondergrond en Boren/ Director Subsurface and Wells
.....
Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
.....
T + 31 7(; M +31 6
F + 31 70 379 84 55
@minez.nl
@minez.nl

http://www.sodm.nl

Van
Verzonden: woensdag 11 oktober 2017 15:44
Aan:

Onderwerp: Uitzending raadsvergadering Groningen

Voor wie geïnteresseerd is, vanaf 16:30 is via onderstaande link de raadsvergadering Groningen over Warmtestad te volgen:
https://groningen.raadsinformatie.nl/live

Adviseur strategische communicatie
T + 31(
.....
Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
.....

Het verslag

Van:
Verzonden: donderdag 12 oktober 2017 9:12
Aan:

CC:
Onderwerp: Gesprek verslag Takkebos - maandag 9 oktober 2017

Team,

Zie onderstaand verslag van mijn gesprek dd maandag 9 okt met de Directeur Warmtestad, dhr Takkebos. Op woe 10 okt was er een telefoongesprek (als opvolging van mijn onderstaand gesprek) tussen en Den Oudsten. koppelt daar nog over terug.

Onderstaand kort **gesprek verslag tussen Dick Takkebos (Directeur Warmtestad, DT) en van 9 oktober 17.00 uur**.

Achtergrond:
Op 9 oktober tijdens intern overleg SodM Warmtestad team afgesproken dat dhr DT op zou bellen omtrent (i) aangeven dat er een WOB verzoek ligt bij SODM en (ii) dat SodM voorstelt een overleg te hebben met gemeente Groningen en DT omtrent de huidige "ruis" die momenteel efficiënt doorzetten van proces afspraken zullen blijven belemmeren.

Gesprek verslag:
uitgelegd aan DT dat er momenteel een WOB verzoek ligt bij SodM van omtrent de notulen van het 28 augustus overleg tussen het Warmtestad Groningen (WSG) projectteam en SodM medewerkers. aangegeven dat openbaring van de concept brief (door WSG/DT opgesteld met kleine toevoeging van SodM) en tevens van SodM intern gesprek verslag beide een negatieve impact zullen hebben op de gemeente. Specifiek omdat gemeente in de media had aangegeven dat SodM geen directe kritiek had uitgesproken althans dat zij dit uit het besprokene niet hadden geconcludeerd. Concept brief van DT aan IG SodM en interne notulen duiden wel degelijk directe zorg en kritiek op integraal risico besef en gebrek aan seismische expertise binnen het WSG team.
DT gaf aan dat de keuze welk materiaal openbaar te maken bij SodM lag, dat het zeker weer meer reuring en negatieve verslaggeving zou opleveren en dat WSG ook hier op moet gaan reageren volhoudend aan hun eerdere boodschap ("... zijn verrast, hebben deze kritiek niet eerder herkend..."). DT is oneens dat er al een semi formeel concept van 28 aug en 25 sept is vastgelegd. ... "zolang dit niet door beide partijen is geaccordeerd heeft het weinig waarheid gehalte en zal WSG een ander standpunt aangaande het besprokene aanhouden... '). nam dit ter info aan.

bracht tevens op dat, alvorens er een vervolg technisch overleg omtrent de SRA wordt gehouden, er eerst een overleg dient te zijn tussen SodM en de gemeente (suggestie raadslid Gijsbertsen en DT) om de lucht te klaren over vele aspecten van het dossier alvorens er effectief verdere proces stappen kunnen worden ondernomen. DT was het daar mee eens en zou dit opbrengen bij desbetreffende gemeente raadslid (.. en waarschijnlijk ook met de burgemeester).

DT stelde ook nog een specifieke vraag omtrent uitspraken tijdens het 28 aug overleg omtrent de borging van seismische expertise in het WSG team. verduidelijkte dat hij specifiek de project manager adresseerde in het overleg en aangaf " ... met respect maar dhr X is een mijningenieur/drilling engineer en

heeft geen specifieke seismische expertise... net zoals mijzelf..."). DT weerlegde dat dit zo was uitgesproken en heeft dus een redelijk andere visie. gaf hier geen verder commentaar op.

DT zal het bovenstaand besprokene met zijn gemeente opdracht gevers bespreken en terugkoppelen met

Na bovenstaand telefoon gesprek kort overleg met intern SodM team afgesproken dat tijdens een evt vervolg overleg wel de huidige tegenstrijdigheden geduid moeten worden en dat zodoende SodM enige directe feiten bij het raadslid zal neerleggen die evt in eerder stadium zijn weggefilterd door zijn eigen WSG team (... dit ter verdere verduidelijking van de gebrekkige juiste communicatie tussen WSG en desbetreffende gemeente leden. Afgesproken dat terug zal koppelen na vervolg contact met DT.

M vr gr,

Van:
Verzonden: vrijdag 20 oktober 2017 15:49
Aan:

CC:
Onderwerp: Wob-verzoek Warmtestad

Team,

Even een update t.a.v. het Wob verzoek. Gisteren en vandaag zijn er weer een paar contacten geweest waar een ieder van op de hoogte moet zijn.
19 oktober

- is gebeld door Den Oudsten. Uit dat gesprek bleek dat de bgm die ochtend nog niet op de hoogte was van de reactietermijn die hem dinsdagmiddag per mail is gegeven. Zonder die kennis vroeg hi. naar de procedure en vroeg om een redelijke termijn van twee weken;
- heeft met het secretariaat van de bgm gebeld om na te gaan wat er gebeurd is met zijn mail. Secretaresse bevestigde mondeling de ontvangst maar gaf aan dat het erg druk is. Ze zou die ochtend direct de bgm informeren en het verzoek om reactie uitzetten in de organisatie;

20 oktober

- heeft wederom met de bgm gebeld. Afgesproken is de reactietermijn met één week te verlengen.
- heeft contact gehad met (indiener van één van de wob-verzoeken). Afgesproken is dat het Wob-verzoek betrekking heeft op 28 augustus en dat hij een vervolgverzoek stuurt als hij meer stukken wenst.

Van:
Verzonden: vrijdag 20 oktober 2017 16:56
Aan:

CC:
Onderwerp: RE: Wob-verzoek Warmtestad
Bijlagen: WOB verzoek

Kleine correctie & uitbreiding:

Ik werd door de heer den Oudsten gebeld om 10.25 donderdag de 19e. Hij maakte de opmerking dat ons gesprek van afgelopen dinsdag wel zijn scherpe kantjes gehad had, maar dat het ook zeer verhelderend geweest was, naar hij hoopte ook voor ons.

Zijn vraag was voor een redelijke termijn om het WOB verzoek te beoordelen, voor de eenvoudige reden dat er volgende week niemand aanwezig zou zijn (schoolvakanties in het noorden). Hij vroeg ook of wij nog een formeel verzoek zouden doen of dat het meegegeven pakketje met de mondelinge vraag in feite het verzoek was. Ik stelde dat ik vrijwel zeker wist dat diezelfde middag nog een formeel verzoek aan de gemeente de deur was uitgegaan maar dat ik dit zou checken. BGM was niet op de hoogte.

Ook bevestigde ik dat SodM sowieso alle documenten een precieze duiding zouden geven (eg gespreksnotitie van slechts een partij of gezamenlijke notulen), met name de diapresentatie die wel getoond maar niet overhandigd was de 28e.

Zijn voorstel was dat gemeente rond 5/6/7 november aan ons eea zou terugkoppelen. Ik gaf aan dat ik eea even wilde overleggen en eind van de dag hierover nog contct zouden hebben.

Na verduidelijking (zie zijn mail) email naar den Oudsten gestuurd (zie bijgevoegd) waarna hij mij om 16.30 nog even belde. Kort gesprek waarin ik uitlegde dat wij het voorgestelde uitstel toch wel lang vonden, waarop hij stelde dat dit juridisch niet echt een probleem zou mogen zijn. Wij kwamen overeen dat na college bijeenkomst 31 oktober SodM de feedback krijgt en dat wij 3 November formeel op het WOB verzoek zouden reageren (college Groningen accordeert alle WOB verzoeken).

Hij vroeg ook nog of wij Warmtestad (aangezien aparte entiteit) apart gingen benaderen over het WOB verzoek, en hoe we met Qcon etc zouden omgaan. Ik gaf aan dat wij dit in beraad zouden nemen maar dat dit niet ons plan was tot nu. Gemeente zou eea sowieso doorspelen aan Warmtestad.

Van:
Verzonden: dinsdag 31 oktober 2017 12:52
Aan:

CC:
Onderwerp: RE: Opsporingsvergunning gemeente Groningen mag worden overgedragen aan Warmtestad

Hi allen,

Ik heb zojuist van EZ de bevestiging ontvangen dat zij nog GEEN mededeling van overdracht hebben ontvangen van de gemeente Groningen.
Dus ja: de toestemming om over te dragen is er maar nee die overdracht heeft nog niet plaatsgevonden.

Dat betekent voor het Wob-verzoek dat Warmtestad geen belanghebbende is en we onze afgesproken lijn ( ) kunnen volgen.

Groet,

Van:
Verzonden: dinsdag 31 oktober 2017 11:49
Aan:

Onderwerp: Opsporingsvergunning gemeente Groningen mag worden overgedragen aan Warmtestad
Urgentie: Hoog

Beste

Vandaag hebben wij een beschikking van EZ ontvangen die vorige week (26-10) naar de gemeente Groningen is gestuurd. Daarin maakt EZ bekend dat de toestemming voor overdracht van de opsporingsvergunning van de gemeente Groningen naar Warmtestad B.V. al op 19 juni 2017 plaats heeft gevonden.

Voor alle duidelijkheid: het gaat hier om de toestemming tot overdracht. Dat betekent dus niet dat de overdracht al vanaf 19 juni een feit is. Slechts dat de gemeente al sinds 19 juni het recht had om over te dragen. Op dit moment proberen we te achterhalen of EZ al een bericht van overdracht heeft gehad.

Groeten,

Van:
Verzonden: dinsdag 7 november 2017 12:57
Aan:
CC:
Onderwerp: Terugkoppeling

Even via deze weg dan maar;
Ik sprak zojuist met van de gemeente Groningen.
Ze vroeg of wij desbetreffende mail van 12 oktober actief wilde openbaar maken, hetgeen wij niet van plan zijn.

Daarop gaf mevrouw aan dat ze wilde weten of wij er bezwaar tegen hadden als zij het stuk openbaar maken.
Ik heb aangegeven hier niet direct op te antwoorden en gevraagd of dit in het kader van een Wob-verzoek zou zijn.
Maar nee: dit zou in het kader van actieve openbaarmaking door de Raad zijn.
Mevrouw gaf aan dat wij een officieel verzoek zullen ontvangen om onze zienswijze te geven over actieve openbaarmaking van meerdere documenten door de Raad.

Wordt vervolgd.

Jurist
.....
Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)
Ministerie van Economische Zaken
Henri Faasdreef 312
2492 JP 's-Gravenhage
Postbus 24037, 2490 AA 's-Gravenhage
.....
T 06 –
T 070 –